

Yngve Carlsson

**DET KOMPLISERTE
SAMARBEIDET OM
UTSATTE BARN
OG UNGE**

En erfaringsrapport fra Randesund
bydel i Kristiansand

NOTAT
2005:110

Tittel: **Det kompliserte samarbeidet om utsatte barn og unge**
En erfaringsrapport fra Randesund bydel i Kristiansand

Forfatter: Yngve Carlsson

NIBR-notat: 2005:1110

ISSN: 0801-1702
ISBN: 82-7071-533-6

Prosjektnummer: O-2300
Prosjektnavn: Evaluering av Randesund

Oppdragsgiver: Kristiansand kommune, Fritidsetaten

Prosjektleder: Yngve Carlsson

Referat: Notatet inneholder en evaluering av tverretattlig akjsjonsgruppe som i 2004 ble opprettet for å arbeide med utsatte barn og unge. Spesielt er forholdet mellom barnevernet og ”de andre etatene” viet mye plass.

Dato: Mars 2005

Antall sider: 34

Utgiver: Norsk institutt for by- og regionforskning
Gaustadalléen 21, Postboks 44 Blindern
0313 OSLO

Vår hjemmeside: Telefon: 22 95 88 00
Telefaks: 22 22 37 02
E-post: nibr@nibr.no
<http://www.nibr.no>

Org. nr. NO 970205284 MVA

© NIBR 2005

Forord

Dette NIBR-notatet er utarbeidet for Kristiansand kommune, fritidsetaten. Notatet presenterer erfaringer med tverretatlig arbeid overfor utsatte barn og unge i Randesund bydel.

Forsker Yngve Carlsson har vært ansvarlig for arbeidet. Prosjektet representerer to ukesverk arbeidsinnsats. Datainnsamlingen ble gjennomført siste uken av januar 2005.

Forfatteren vil takke alle de kommunale ledere og fagpersoner som velvillig har stilt opp til intervjuer. En spesiell takk går til bydelsleder fritid i Randesund, Sissel Høyvik Hauso, for å ha organisert en hektisk intervjurunde.

Oslo, mars 2005

Sidsel Sverdrup

Forskningsjef

Innhold

Forord	1
1 Innledning: Om oppdraget.	3
2 Aksjonsgruppa og det tverretatlige samarbeidet i bydelen– sett fra nøkkelaktører i politi-, helse- og fritidsenheten.	6
2.1 Opplevelse av et nyttig og meningsfullt fellesskap.....	6
2.2 Barnevernet gradvis mer på utsiden	7
2.3 En akuttsak hvor samarbeidet til barnevernet settes på spissen	8
2.4 For øvrig få saker	11
3 Aksjonsgruppa og det tverretatlige samarbeidet i bydelen – sett fra skolene	12
3.1 Aksjonsgruppa har liten betydning, personene i den stor.....	12
3.2 Barnevernet sett fra skolene	13
3.3 De tverretatlige teamene som kontaktpunkt mellom skole, barnevern og evt. andre etater	15
4 Aksjonsgruppa og det tverretatlige samarbeidet i bydelen – sett fra barnevernet.....	17
4.1 Et sentralisert og mer tilgjengelig barnevern?.....	17
4.2 Endrede arbeidsformer ute i det bydelsbaserte tiltaksbarnevernet	19
4.3 Det akutte ”ungdomsproblemet” – for store forventninger til barnevernets handlingsevne?.....	20
4.4 Forsøk fra barnevernet å komme de andre etatene i møte i ”akuttsaken”	22
5 Det tverretatlige samarbeidet i Randsund – en samlet vurdering.....	24
5.1 Den geografiske og administrative kontekst – som bakteppe for vurderingen	24
5.2 Vurdering av et samspill på tvers av etater og fag	29
5.2.1 Trenger en flere grupper når en allerede har grupper som ikke fungerer optimalt?.....	29
5.2.2 Samspillet mellom ”de andre” og barnevernet – om ”oss” og ”dem”	31

1 Innledning: Om oppdraget.

NIBR fikk senhøstes 2004 en forespørsel fra Kristiansand kommune v/fritidsetaten om å gjøre en evaluering av en tverretatlig Aksjonsgruppa som arbeidet i forhold til utsatte barn og unge i bydelen. Problemstillingen var: Er dette en nyttig måte å organisere det forebyggende og særlig det intervenerende arbeidet overfor denne målgruppen på?

Randesund er den østlige bydelen i Kristiansand (med ca. 17.000 innbyggere) som ligger mellom Topdalsfjorden og grensen til Lillesand. En rekke offentlige tjenester er lokalisert i bydelen. Her finnes skoler og barnehager. I bydelen finnes også kommunale helsetjenester som psykiatri, fysioterapi, helsestasjon og familiesenter ledet av en lokal helsesjef. Bydelen har og en egen barnevernsenhet, men denne er administrativt underlagt et sentralt barnevernskontor. Bydelen har dessuten en egen fritidsadministrasjon med ansvar for fritidsklubber og nærmiljøarbeid. Randesund har og en egen politienhet med fire betjenter som utfører "all-round politiarbeid". Tidligere var dette en selvstendig politienhet med en egen stasjonssjef. Nå er denne en desentralisert del av Kristiansand politistasjon. Som vi skal komme tilbake til, har bydelen også en rekke fora som skal koordinere virksomhet mellom de ulike enhetene. Dette for at de skal gi bedre service til brukerne, for at de skal bli bedre løser av problemer som omsorgssvikt, psykiske problemer, atferdsproblemer og kriminalitet, men også for at de skal bidra til bedre trivsel og velferd for alle.

Flere informanter har pekt på at det tverretatlige samarbeidet i Randesund har fungert svært godt i lang tid, både i formelle fora og gjennom løpende uformell kontakt. De som arbeider på de ulike tjenestesteder kjenner hverandre godt slik at det har vært enkelt å ta kontakt og løse problemer der og da.

I mars 2004 ble det i tillegg til de andre samarbeidsforaene i bydelen etablert et forum til – den såkalte Aksjonsgruppa. Den ble sammensatt av fire erfarne fagpersoner – fra hhv. politi, helse, fritid og barnevern. Begrunnelsen for å etablere en slik gruppe var at bydelen trengte noen som hadde mandat til å handle raskt i akutte og vanskelige situasjoner. Selv om aktørene hadde en opplevelse av at samarbeidet i bydelen var godt, mente de at de ikke alltid var like gode til å handle raskt. Hvis det skjedde akutte hendelser eller at det oppsto "uartige gruppedannelser", kunne en ikke vente med å ta dette opp til neste møte i tverretatlig team eller tiltaksgruppa for Randesund. Hvis en hadde en gruppe som møtte fast en gang pr. uke, kunne en reagere mye raskere gjennom en problemkartlegging, analyse og påfølgende handling.

Nå kunne en jo alternativt tenke seg at hvis det skjedde noe, så kunne en kalle sammen til et ad-hoc møte med aktuelle ressurspersoner fra avdelingene, og så gjøre samme kartlegging og analyse der og da. En viktig begrunnelse for å formalisere dette som et eget fora – med faste møtetidspunkter, var åpenbart for å *forplikte* avdelingene til å delta gjennom en avtale. Både politi, helse, fritid og barnevernet forpliktet seg til å delta.

En annen begrunnelse for å formalisere gruppa var å kunne håndtere taushetsplikten på en forsvarlig måte. Randesund bydel har vært en bydel med mye uformell kommunikasjon. Ved å formalisere et samarbeid ville det også være enklere å etablere rutiner for hvordan en forvaltet følsom informasjon om enkeltpersoner og familier. Tidlig i gruppas virksomhet ble det derfor utviklet et samtykkeskjema som de som henviste barn eller ungdommer til gruppa skulle bruke overfor foreldrene.

Allerede etter et halvt års drift, i september 2004, trakk barnevernet seg fra samarbeidet. Dette reagerte nøkkelaktører i de andre enhetene på. De mente at evnen til å løse vanskelige problemer ville lide under dette. I tillegg viste de til at Kristiansand kommune hadde fått storbymidler fra Barne- og familiedepartementet for å gjøre forsøk med en slik gruppe. Ved at barnevernet trakk seg, falt noe av begrunnelsen for dette tilskuddet bort.

I tillegg skjedde det en del akutte ting som vanskeliggjorde samarbeidet mellom barnevernet på den ene siden og de andre enhetene på den andre siden. Fritidsklubbene i bydelen ble oppsøkt av en ungdomsgruppe på sju-åtte ungdommer som forsøkte å herske over ("rule")¹ klubbene og som oppførte seg truende overfor både ungdom og personalet i fritidsklubben. Det ble satt i gang en rekke aktiviteter i løpet av en seks ukers periode for å ta tak i dette problemet. Fra de lokale ledere (dvs. på Randesunds nivå) i fritid, helse og politiet var det en viss misnøye med barnevernets innsats i løsningen av det akutte problem. De andre instansene ønsket barnevernets kompetanse og de ønsket at barnevernet gikk inn og anvendte sine tvangsmidler og tiltak overfor de sju-åtte ungdommene som ble oppfattet som kjernen i problemet.

Oppdragsgivers ønske var å få en evaluering av Aksjonsgruppa. Det er allikevel klart at det var ønskelig å sette et ekstra fokus på samarbeidet mellom barnevernet og "de andre" siden det var denne relasjonen som ble oppfattet å være den "vanskelige".

Den økonomiske rammen for arbeidet har tilsvart 72 forskertimer – dvs. ni arbeidsdager. Det har vært brukt en dag til en første gjennomgang av situasjonen, og for å formulere temaer og problemstillinger for intervjuer. Informantintervjuene tok fire dager. Informantene fikk spørsmål om den akutte situasjonen rundt ungdomsmiljøet i bydelen, om erfaringer med aksjonsgruppa, i hvilken grad de har brukt den, hvorfor de har det eller hvorfor de ikke har det, hvilke andre fora de har for samarbeid og lignende spørsmål. Intervjuene hadde karakter av en åpen samtale om situasjonen hvor ulike temaer ble belyst. Informantene ble valgt ut i samarbeid med oppdragsgiver, og i første omgang er det de som har vært aktører i det tverretatlige arbeidet med barn og unge i bydelen som er valgt ut som informanter, i tillegg til to sentralt plasserte informanter i kommunen.

Følgende informanter ble intervjuet i intervjuer av 1 ½- 3 timers varighet:

- Ledergruppa i bydelen (fritid, politi, helse). Intervjuet sammen
- De tre igjenværende deltakerne i Aksjonsgruppa. Intervjuet sammen.
- Kommunens kriminalitetsforebyggende koordinator
- Spes.ped.leder Holte skole
- Rektor og undervisningsinspektør for ungdomstrinnet Ve skole
- Rektor og sosiallærer Haumyrheia ungdomsskole
- Rektor og sosiallærer Vigvold skole
- Tidligere leder av barnevernet i Randesund

¹ Informantene bruker ordet *rule* – med uttalt e på slutten. Dette er muligens et ord som er i ferd med å gå inn i det norske vokabularet.

- Barnevernskurator Randesund
- Barnevernssjef Kristiansand
- Ungdomsarbeider Misjonskirken

Til sammen 11 intervjuer med totalt 19 informanter.

I tillegg deltok undertegnede på et foreldremøte på Hånes hvor den akutte situasjonen i ungdomsmiljøet ble drøftet og hvor flere av de ovenstående aktørene deltok.

Det er brukt fire dager for å analysere og skrive ut materialet. En kan si at dette er en ”aksjonsevaluering” av en aksjonsgruppe. Aksjonsgruppa er ment å gjøre en rask kartlegging og analyse av situasjonen når noe skjer. Denne evalueringen er ment å gi en rask beskrivelse og analyse av hvordan dette arbeidet går, og hvorfor det går som det går.

I og med at dette er et evalueringsarbeid som utføres på meget kort tid, er evalueringsrapporten gjort så enkel som mulig.

Først presenteres de ulike partenes bilde av arbeidet i aksjonsgruppa og evt. av de problemer og konflikter som har oppstått i samarbeidet dem i mellom. Deretter foretas det en vurdering av samarbeidet og av aksjonsgruppas funksjon: Er dette en fornuftig måte å jobbe på? Hvordan står denne aksjonsgruppa i forhold til de tverretatlige teamene rundt skolene i bydelen? Avslutningsvis drøftes forholdet mellom barnevernet og de andre etatene i Randesund.

2 Aksjonsgruppa og det tverretatlige samarbeidet i bydelen– sett fra nøkkelaktører i politi-, helse- og fritidsenheten.

2.1 Opplevelse av et nyttig og meningsfullt fellesskap

Både informanter på ledelsesnivå og fagnivå innenfor helse, fritid og politi gir uttrykk for at de i flere år har hatt og fortsatt har et meget godt tverretatlig samarbeid.

Vi har et eierforhold til felles problemstillinger sammen med andre etater. Dette gjør at vi kan finne bedre løsninger. .... Totalt gir det en følelse av å være sammen om å gjøre et felles løft. (Politistasjonssjef)

Ved at vi har et felles fokus, får vi også et godt forhold til hverandre. En får forståelse for hverandres rammebetingelser, slik at en har realistiske forventninger til hva den enkelte enhet kan bidra med” ..... ”det er interessant å hente inn ressurser og det er det eneste riktige. (Lokal enhetsleder helse)

Vi er veldig avhengig av de andre for å nå resultater. Dette gjelder særlig i den siste saken i ungdomsmiljøene, men også ellers. Vi har også nær kontakt med skolene som igjen har kontakt til alle skoleelevene og deres foreldre. De er en viktig medspiler og samtalepartner. (Bydelsleder fritid)

De respektive ledere har mange eksempler på hvordan de har koblet kunnskap om konkrete situasjoner, og hvordan de deretter har koblet ressurser fra sine respektive enheter for å løse et problem eller forbedre en tjeneste. ”Stjerneeksemplet” er de såkalte respektkursene for ungdomsskoleelever som arrangeres i et samarbeid mellom de lokale ungdomsskoler, politi, helsetjenesten og fritid. Barnevernet deltok tidligere, men har nå trukket seg fra gjennomføringen av disse kursene. Det arrangeres et kurs pr. år pr. ungdomsskole på et feriesenter i Danmark hvor viktige problemstillinger settes på dagsordenen, og hvor ungdommer med bakgrunn i ulike ungdomsmiljøer drøfter dette².

---

² Noe av hensikten med kurset er også å få koblet og integrert ungdom i risikozonen sammen med ungdommer som befinner seg utenfor denne risikozonen. Den sistnevnte gruppa må allikevel ikke skille seg for mye fra ”risikosonegruppa” i verdier og ungdomskultur. Et for stort skille vil gjøre en integrering svært vanskelig.

Informantene både på leder- og fagsiden har arbeidet flere år i bydelen, og kjenner hverandre godt. De holder til i to nye administrasjonsbygg som ligger vegg i vegg på Strømme senter. Mye av kommunikasjonen skjer uformelt. Avstandene er korte og det er lett å stikke innom. Ledere og fagpersoner spiser også ofte sammen i samme kantine. Deltakere fra hhv. skole, helse, fritid og politi som deltar på respektkursene, og som har mye tid sammen på båten til Danmark og i feriehuset på Skallerup Klit, har blitt særdeles godt kjent med hverandre. De møtes derfor både i formaliserte fora med saksliste og referat og i uformelle fora hvor de blir mer kjent på det personlige plan. De arbeider mot de samme målgrupper og problemer, og har i mange sammenhenger erfart at de har god nytte av hverandre gjennom å utveksle informasjon og gjennom å rette inn sine respektive ressurser mot en felles utfordring.

Informantene gir uttrykk for en oppriktig glede av hva de får til sammen. Å skape noe gjennom et tverretatlig samarbeid gjør jobben enda mer meningsfull og oppleves som svært motiverende³.

2.2 Barnevernet gradvis mer på utsiden

De gode relasjonene mellom ledere og fagpersoner innen helse, fritid, skole og politi har sin kontrast i forholdet til barnevernet.

Barnevernet i Kristiansand ble omorganisert i 2002. Før det hadde kommunen hatt fire likestilte og fullverdige barnevernkontorer med både mottaks-, utrednings- og tiltaksfunksjoner, og med en egen lokal barnevernssjef. Et av disse kontorene lå i Randesund. I 2002 ble barnevernet sentralisert under én kommunal barnevernssjef. Mottaks- og utredningsfunksjonene ble lagt til det sentrale barnevernet i sentrum av byen. I Randesund (og i Vågsbygd) opprettholdt man en mindre tiltaksavdeling som arbeidet med hjelpetiltak i hjem og nærmiljø. I og med at mye av det tidligere samarbeidet mellom de andre enhetene og barnevernet gjaldt drøfting av enkeltsaker i en tidlig fase, enten formelt eller uformelt, forsvant nå mye av grunnlaget for det løpende samarbeidet med det lokale barnevernet bort. De andre etatene hadde en opplevelse av at barnevernet etter 2002 gradvis ble mer perifere enn det hadde vært.

Barnevernet hadde riktignok en erfaren kurator som i stor grad fungerte som et forbindelsesledd mellom barnevernet og de andre enhetene. Vedkommende hadde regelmessig uformell kontakt med både sosiallærere på skolene og ansatte innen helse, fritid og politiet og var svært tilgjengelig. Dette var en kontakt de andre fagfolkene satte stor pris på. I denne relasjonen ble det også utvekslet informasjon, og en fikk til konkrete tiltak og prosjekter. Samtidig var det en bekymring i de andre enhetene for at samarbeidet var svært personavhengig og at den nye strukturen skulle gjøre barnevernet enda fjernere for de andre fagfolkene.

En viktig begrunnelse for å etablere en formalisert aksjonsgruppe, var å forplikte barnevernet.

Vi ville ha det lederforankret i den enkelte etat. Vi så at barnevernet ikke alltid stilte opp ift. sine forpliktelser. De gjorde ikke alltid hjemmeleksa. Vi ville derfor ha det forankret i ledelsen.

---

³ Undertegnede har opp gjennom årene, i flere evalueringsprosjekter, møtt mange kommunalt ansatte som understreker gleden av å skape noe sammen i et samarbeid som noe av det mest interessante og morsomme ved å arbeide i en kommune.

Lederen av den lokale barnevernsenheten (tiltaksenheten) i Randsund, var villig til å inngå i et slikt forpliktende samarbeid. Den barnevernskuratoren som i flere år hadde vært det viktigste bindeleddet til de andre etatene, ble utpekt til å delta i Aksjonsgruppa som hadde sitt første møte i mars 2004. Allerede etter det andre møtet i Aksjonsgruppa mente de andre deltakerne at barnevernet ikke fulgte opp det de hadde forpliktet seg til. Arbeidet i gruppa begynte å rakne med en gang. Den personen som skulle representere barnevernet, ble dessuten sykmeldt i en periode, og han ble ikke erstattet av noen andre. Etter to måneders drift var det et ”oppvaskmøte” – hvor den lokale barnevernsleder understreket at de fortsatt skulle være med. Men allerede i september 2004 trakk barnevernet seg fra Aksjonsgruppa gjennom et brev undertegnet kommunens barnevernssjef og den nytilsatte lederen (fra august 2004) av det lokale barnevernskontoret i Randsund.

Begrunnelse for å trekke seg ut av Aksjonsgruppa var at de allikevel ikke hadde kapasitet til å arbeide på denne måten. For nøkkelaktører i de andre etatene ble dette enda en bekreftelse på at barnevernet ikke prioriterte det tverretatlige samarbeidet i bydelen. Dette falt også sammen med at de andre opplevde at den tidligere ”liason-offiseren” som de hadde hatt mye kontakt med, ble sugd opp av det spesialiserte barnevernsfaglige arbeidet på kontoret. I tillegg oppfattet de andre at barnevernet lukket seg inne og skjermte seg fra annen uformell kommunikasjon. Barnevernet spiser lunsjen for seg selv og ikke med de andre. Kontorene til barnevernet er låst, og det er umulig å komme inn til dem. Til og med et fellesrom hvor barnevern og helse har en felles kopimaskin, er låst.

Mens de andre etatene fram til og med 2002 hadde hatt et fullverdig barnevernskontor å diskutere med, og fram til sommeren 2004 også en forbindelsesperson som de kunne drøfte saker og problemstillinger med, opplevde de andre at det lokale barnevernet i løpet av høsten 2004 var blitt helt borte som lokal samarbeidspart. Det lokale barnevernet bidro ikke med verken kompetanse eller sine virkemidler i forhold til akutte problemer hvor nøkkelpersoner i de andre etatene forventet bistand. I tillegg hadde de trukket seg ut av et formalisert tverretatlig samarbeid som en hadde fått statlige midler til å prøve ut.

Det som det hele koker ned til er samhandlingen mellom barnevernet og oss andre. Hvorfor er det dette som hele tiden kommer opp? (Lokal avdelingsleder).

Barnevernet ble oppfattet som at de hadde distansert seg fra det gode selskap.

2.3 En akuttsak hvor samarbeidet til barnevernet settes på spissen

Utover høsten 2004 økte misnøyen med barnevernet. Det hadde en klar sammenheng med situasjonen på de lokale fritidsklubbene hvor en gruppe 13-15 åringer med en kjerne på sju-åtte ungdommer og en periferi på omtrent like mange, oppsøkte fritidsklubbene og oppførte seg truende overfor både personale og andre ungdommer. Denne gruppa markerte seg i løpet av våren og sommeren 2004 i Kristiansand sentrum. De gikk alltid flere sammen og opptrådte tidvis svært provoserende på byen. De var hypersensitive overfor provokasjoner, og i mange tilfeller fremkalte de selv provokasjoner som de i neste omgang kunne besvare med overlegen fysisk styrke. I et tilfelle (23/4-04) gikk dette utover en gruppe på 10 nederlandske marinegaster som ble angrepet, og hvor sju av dem ble påført skader som måtte legebehandles (hvorav to på sykehus). Etter det har noen av guttene i denne gruppen begått alvorlige voldshandlinger. Selv politiet medgir at de er engstelige i møtet med gruppen fordi de er svært uberegnelige.

Denne ungdomsgruppa begynte å oppsøke fritidsklubbene i Randesund høsten 2004. De oppførte seg på en måte som ble opplevd som særdeles provoserende, noe som skapte mye frykt. Det ble igangsatt et betydelig fortolkningsarbeid som involverte både de lokale fritidsklubbansatte, de tre gjenværende deltakerne i aksjonsgruppa, bydelsleder fritid og leder av politistasjon. "Hvordan skal vi håndtere denne utfordringen", var spørsmålet.

Den umiddelbare løsningen på problemet var å stenge ute ungdommer som hadde opptrådt provoserende i fritidsklubbene i bydelen. Resultatet var at de derfor oppholdt seg utenfor klubbene og utspilte sin maskulinitet der. Dette ble så forsøkt løst gjennom at politiet i noen tilfeller oppholdt seg utenfor klubbene for å skape ro og trygghet der. Men politiet har ikke kapasitet til enhver tid å patruljere utenfor fritidsklubbene på denne måten. Dessuten er det vanskelig for politiet å gripe inn overfor truende oppførsel fordi den til tross for politiets nærvær, er vanskelig å oppdage. Et annet stort problem for politiet er at de verken har lovhjemmel eller andre effektive virkemidler for å gripe inn overfor mindreårige ungdommer. De kan verken varetaktsfengsles eller dømmes. Derfor var det viktig å ha med barnevernet – fordi det har hjemmel til å anvende tvangsmidler.

Opplevelsen fra hhv. politi og fritidsetat – samt fra aksjonsgruppa – var at barnevernet var helt perifere da dette problemet blomstret opp. De var ikke ute og så hva som skjedde utenfor klubbene – i motsetning til fritidsansatte og politiet. Det var vanskelig å få til noen kommunikasjon med det lokale barnevernskontoret om situasjonen. Alternativet var å henvende seg til det sentrale barnevernskontoret, som befant seg enda lenger unna virkeligheten.

Jeg tar en telefon til barnevernet her i Randsund som svarer med at de ikke har noe med dette. Så ringer jeg LOS som hadde dårlig tid og som henviste meg til barnevernsvakta. De spurte: Dreier dette seg om unger som "er i barnvernet"? Jeg måtte melde 13 unger for å komme i kontakt med barnevernet, Det jeg ønsket, var faglig kontakt med barnevernet for å diskutere "hva gjør vi nå"? (Bydelsleder fritid)

De sitter og tar imot bestilling ut i fra de meldinger de får. Hvis vi har meldt en sak, innkaller de ungdommen, og så utreder de og konkluderer de. De henter kun en versjon av virkeligheten"....."Barnevernet opplever ikke den frykt denne ungdomsgruppa utløser selv hos garvede politifolk som er pissredde i møte med unge fulle av adrenalin og med kniver og slagvåpen. (Politileder)

Og vi på "fritid" møte disse med noen deltidsansatte – husmødre, snekrere og rørleggere. (Bydelsleder fritid).

Sett fra ledere og fagfolk i de andre etatene som møtte denne ungdomsgruppa direkte, og som følte seg maktesløse, var ikke problemet bare begrenset til at barnevernet var vanskelig å få i dialog. Barnevernet var heller ikke ute og observerte, slik at de så alvoret i situasjonen. Barnevernet hadde møtt ungdommene enkeltvis på kontoret, hvor guttene oppfører seg pent og høflig. De har ikke sett hvordan de agerte når de var sammen, slik politi og fritidsansatte hadde. Barnevernet ble oppfattet som at de bagatelliserte situasjonen. De så individene, men ikke gruppa. Og fordi de ikke så alvoret i situasjonen, var de heller ikke villig til å benytte tvangstiltak som kunne ha avhjulpet.situasjonen.

Dette er ungdommer som ikke har grenser eller som er grenseløse. Hvis noen setter grenser for dem blir det konflikter. Fritid- og politiet må sette grenser for å verne de positive ungdommene. Og da blir det noen veldige konflikter. Dette er helt ulik virkelighet enn å møte dem som individ. De

har begått ran og mange legemssaker. Politiet klarer ikke håndtere dem.”
.....” Vi har nok reagert på at barnevernet mener vi har gjort feil og at vi dramatiserer. En utfordring er at vi har ulike virkelighetsoppfatninger.”
.....”Barnevernet burde ha vært til stede på arenaene og følt problemene på kroppen. Vi ønsker at barnevernet er ute på de arenaene vi er, og som ser problemene og som også ser veier ut av problemene. Det blir som om vi i politiet aldri skulle være ute, men kun skulle arbeide reaktivt.
(Politileder)

Nøkkelaktører i fritidssektor opplevde at de ble sittende med et problem som var for vanskelig for dem alene. Nøkkelaktører i politiet opplevde at de vanskelig kunne gripe inn overfor ungdom under den kriminelle lavalder. Og de ønsket at barnevernet skulle se hvordan atferdsproblemene ikke bare har en individuell dimensjon, men at de utspiller seg i en kollektiv kontekst.

For å oppsummere: De ”andre enhetene” ønsket følgende fra barnevernet – i tillegg til at de deltok i Aksjonsgruppa:

- Uformell dialog med barnevernet om hvordan problemet kunne løses. ”De andre” ønsket barnevernets sosialfaglig kompetanse.
- Tilstedeværelse fra barnevernet slik at det ved selvsyn kunne se og oppleve situasjonen.
- Forståelse fra barnevernet over den vanskelige situasjonen. I stedet ble barnevernet oppfattet som at de bagatelliserte situasjonen.
- Inngripen fra barnevernet. At barnevernet brukte sine tvangsmidler overfor enkelte av ungdommene.

De andre enhetene ropte om hjelp fra barnevernet. Dette ropet ble også kanalisert inn i kommunens sentraladministrasjon gjennom et brev som via fritidssjefen gikk til både den administrative og politiske ledelsen i kommunen. Her ble barnevernets rolle fremstilt på en lite positiv måte. Å sende et slikt brev direkte til ordfører, var åpenbart et brudd på de administrative spilleregler i kommunen. Det viser også derfor noe av den fortvilelse som eksisterte i fritidsetaten i møte med dette problemet.

Det beskrevne problemet med denne ungdomsgruppa var nettopp et slikt problem som Aksjonsgruppa skulle håndtere. Nå manglet barnevernet, men de andre i Aksjonsgruppa fortsatte arbeidet.

Informantene er uklare på i hvilken grad aksjonsgruppa – som gruppe – spilte noen rolle i det fortolknings- og tiltaksarbeidet som skjedde etter hendelsene på fritidsklubbene høsten 2004. Dette fordi deltakerne i aksjonsgruppa gjennom sine spesialiserte oppgaver i hhv. fritids-, helse- og politietat, likevel ville ha vært involvert i dette arbeidet. Siden de kjente hverandre godt, ville de ha samhandlet uansett. Bydelsleder for fritid og leder for politienheten ble også involvert, og etter hvert både den sentrale fritidssjef og barnevernssjef. I tillegg sto den aktuelle gruppa med ”ville unge” med minoritetsbakgrunn også på agendaen til den sentrale KVIKK-gruppa som koordinerer det individ og grupperettede kriminalitetsforebyggende arbeidet i hele Kristiansand. Trolig var sakens dimensjoner og alvorlighet av en slik karakter at den uansett ville ha blitt håndtert lokalt i et tverretatlig samspill mellom fritid, helse og politiet. Aksjonsgruppa var ikke nødvendig for å ta tak i denne problematikken i et samspill på tvers av lokale etater.

2.4 For øvrig få saker

Øvrige saker som Aksjonsgruppa har arbeidet med er:

- Råd til sosiallærer og helsesøster på Ve skole om å utvikle en strategi mot drikkepress i ungdomsgruppa
- Kurs om ungdom og rus for Tiltaksgruppe Randesund (som også involverte frivillige organisasjoner som Misjonskirken, Randesund I.L).
- Respektkurs for Vigvold skole uke 42/2004
- Respektkurs Haumyrhia skole uke 46/2004
- Drøftingsmøte med sosiallærer på Haumyrheia skole om vold i skolen.
- Foreldremøte Holte skole. Deltakelse fra aktørene i Aksjonsgruppa sammen med en fra familiesentret og en kjent psykolog.
- Respektkurs Holte skole uke 2/2005

Flere informanter ga uttrykk for at de synes at aksjonsgruppa har hatt få saker å arbeide med. Som en leder sier: "Folk glemmer å bruke gruppa. Problemstillingen er hva som skal til for at det blir et godt verktøy"? Aksjonsgruppa har en del fellestrekk ved det tidligere "gråsone-teamet" som ble nedlagt fordi det fikk for få saker tilmeldt. De sakene som Aksjonsgruppa har arbeidet med er slike som ikke var avhengig av ei slik gruppe for å bli gjennomført. Respektkursene var initiert lenge før Aksjonsgruppa ble etablert. Deltakelse i drøftingsmøter på skolene forutsetter heller ikke noen tverretattlig aksjonsgruppe. Poenget er at Aksjonsgruppa ikke synes å spille så stor rolle.

3 Aksjonsgruppa og det tverretatlige samarbeidet i bydelen – sett fra skolene

3.1 Aksjonsgruppa har liten betydning, personene i den stor

Alle de sju informantene fra de fire ungdomsskolene i bydelen understreker at de har en løpende og god dialog med den lokale fritidsetat, helseetat og lokalpolitiet. Det er lett å ta kontakt. De har gode erfaringer fra samarbeidet rundt respektkursene. Skolene samtaler med de lokale fritidsansatte om hvordan en kan trekke utsatte ungdommer, både de med atferdsproblemer og de stille og ensomme, inn i fritidsaktiviteter. Helsetjenesten er på skolene og det er også lav terskel for å samtale med helsesøster. Politiet får mye ros for å være raske til å stille opp hvis skolene gjør en henvendelse. Og de har vært raske til å etterforske saker som er anmeldt fra skolenes side.

Vi hadde gjengen utenfor fritidsklubben. Vi fant ut i dialog med [navn på medlem av aksjonsgruppa fra fritidsetat] og [navn på medlem av aksjonsgruppa fra politiet] at vi skulle ta et møte. I løpet av to dager fikk vi arrangert et foreldremøte. (Skoleleder ved en skole)

På vår skole ringer vi til de vi har lyst til, som vi vet er handlekraftige. Og da blir sånne fora et supperåd og en omvei. Fordi [navn på personer i aksjonsgruppa] er så fleksible og positive, trenger en ikke et formalisert fora. Men hvis vi ikke hadde kjent dem, og hvis de hadde vært paragrafryttere, da måtte vi ha gått mer formelt fram. Et så stabilt og uformelt samhandlingssystem som vi har her, krever ikke formelle fora. (En annen skoleleder samme skole).

Vitsen er å bli kjent, og kunne ta en telefon kjapt. Det kan en med alle de nevnte etatene, unntatt barnevernet. Det blir så formelt på møtene. (Skoleleder ved en annen skole).

Det løpende uformelle samarbeidet med den lokale fritidsetat, helseetat og politiet roses, og kontrasteres med det noe mer formelle og avmålte forholdet en har til barnevernet.

En gjennomgående reaksjon fra skoleledere på ungdomstrinnet i bydelen er derimot at Aksjonsgruppa ikke spiller noen rolle for dem.

Aksjonsgruppa er jo de tre som skal ta opp saker som angår barn og unge i vårt distrikt. [Navn på deltaker i Aksjonsgruppa] spurte oss ”er ikke dette en sak for aksjonsgruppa”. Gruppe skal vel arbeide med ungdommer som

utvikler en kriminell løpebane som vi kan henvise dem til. De skal jobbe raskt. Vi har brukt dem en gang. (Skoleleder ved en skole)

Nei, jeg vet ikke hva denne aksjonsgruppa er. (En annen skoleleder ved samme skole)

Jo, jeg husker den, men trudde ikke at den var etablert. Hørte om det tilfeldig i lederforumet for bydelen. (Skoleleder ved en annen skole).

Jeg kjenner til den, men sliter med å skille gruppe og personer. Jeg forholder meg til personene fordi jeg kjenner dem. Jeg har ikke henvendt meg til den som gruppe. (Skoleleder ved en tredje skole).

Jeg kjenner godt til de som sitter i gruppa. Etableringen av Aksjonsgruppa har ført til mindre samarbeid mellom vår skole og dem. Det har ikke hatt noen positiv effekt. Gruppa ligger i løse lufta. Hadde trodd at skolene skulle blitt mer involvert. Vi har meldt inn en sak, og den ble for så vidt ryddig håndtert. Kanskje er relasjonene mellom de tre som sitter i gruppa styrket, men fra vår side er ikke våre relasjoner til dem styrket. De tre i Aksjonsgruppa blir en samkjørt greie, hvor vi utenfor blir litt mer perifere. Jeg bruker ikke Aksjonsgruppa som gruppe, men tar evt. direkte kontakt til de som sitter der. (Skoleleder ved en fjerde skole).

Jeg er helt enig, Jeg kan ikke helt se dens rolle i forhold til andre grupper. Men vi bruker folkene – utenom aksjonsgruppa. (En annen skoleleder ved en fjerde skole).

De ovenstående reaksjonene og vurderingene av gruppa varierer fra at den er brukt en gang, og at man kjenner gruppa, til at gruppa ikke spiller noen rolle fordi en uansett vil henvende seg til de fagfolkene som sitter der, til at den er viktigst for de som sitter der. Aksjonsgruppa – som gruppe – spiller liten rolle for skolene. Den har ingen klar identitet og ingen klar rolle i forhold til de tverretatlige teamene, Tiltaksgruppe Randesund, ledergruppa og i forhold til den uformelle kontakt som deltakerne uansett har med deltakerne i Aksjonsgruppa.

3.2 Barnevernet sett fra skolene

De intervjuede skolelederne er entydige på at forholdet til barnevernet har blitt dårligere det siste året eller to. Mens man tidligere hadde en løpende uformell diskusjon med barnevernsansatte, føler de seg nå tvunget til å ta kontakt med et barnevern som opererer mer formelt og hvor de ikke kjenner den de samtaler med.

Før – for inntil et år siden da kunne vi ringe til dem. De kjente våre familier og de var kjappe, og vi kjente dem. Vi kunne ringe til [navn på tidligere leder av barnevernskontoret i Randesund]. Nå tar de undersøkelsessaker i byen. Det er for formelt. Det var bedre før. (Skoleleder ved en skole)⁴

⁴ Hvem som skjuler seg bak ”skoleleder ved en skole”, ”skoleleder ved en annen skole” etc. trenger ikke nødvendigvis være de samme som på sidene foran. Poenget med å ”nummerere” informantene er kun for å få fram at det er flere informanter som påpeker det samme. I begrepet skoleleder er også inkludert sosiallærere.

Først skal du selge en sak til undersøkelse, og så henlegges det. Barnevernet har blitt mer perifere. Før hadde vi et tett forhold til barnevernet. (Skoleleder ved en annen skole)

Det handler om relasjoner, om det å finne gode relasjoner og hvor du blir tatt på alvor.....Barnevernet i Randesund er i ferd med å bli minimalisert. [Navn på barnevernskurator] har trukket seg tilbake. Det er en holdning i barnevernet hvor de ikke prioriterer å delta i de tverretatlige team. Barnevernet signaliserte før at de ville bli regnet som en aktør. De møtte opp og bygde relasjoner. Forebygging er nå en saga-blott i barnevernet. De setter seg sjøl på sidelinja. (En annen skoleleder ved en annen skole).

Før samarbeidet jeg med [kurator i det lokale barnevernet], også i konkrete prosjekter. Da kunne vi prate om saker som han jobbet med. .... Vårt dilemma er at vi vet så mye om enkelte elever. Det kan gjelde familieforhold, atferdsproblemer, småkriminalitet og annet ugreie på fritida. Vi synes at vi nå får dårlig respons fra barnevernet, og det har vi tatt opp med barnevernet her i Randesund. Jeg vet at barnevernet har jobbet med andre elever, men vet ikke hva de har gjort..... Jeg har prøvd å få til et samarbeid med barnevernet, men det virker som de nesten ikke vil. Det var helt annerledes før. (Skoleleder ved en tredje skole)

Reaksjonene fra fem av de sju intervjuede skolelederne går altså på at avstanden til barnevernet har blitt mye større. Den uformelle kontakten er borte. Derved får de vite lite om hva barnevernet gjør, og det blir vanskelig å drøfte uformelt ”off the record” situasjonen rundt enkeltbarn. Da må en eventuelt henvende seg til det sentrale barnevernskantoret og snakke med en barnevernskurator som de ikke kjenner, og som derfor er mer formell i sine spørsmål. Å ta opp vanskelige individsaker med en person som man kjenner godt og som man er fortrolig med, er så mye enklere. Da blir man trodd fordi en allerede har bygd opp en tillitsrelasjon, slik at en ikke trenger ”å selge” inn en bekymring i betydningen vise fram en solid dokumentasjon. Man blir trodd. Derfor unnlater skolefolkene også å ta kontakt. De bruker heller andre kanaler – hvor familiesenteret blir det viktigste.

Familiesenteret har betydd mye. Dette er et lavterskel tilbud. Det er lett å ringe ned og drøfte med dem. Det er lett å få en avtale. De er flinke til å møte ungdom og foresatte. De er mer ufarlig enn barnevernet. Når jeg ringer dem forventer jeg at noe skjer raskt. I forhold til barnevernet må jeg ”selge” og det er ubehagelig. Hvis jeg er i tvil om BUP bør gå inn, er det lurt å gå gjennom familiesenteret. De drøfter regelmessig med BUP. (Skoleleder ved en annen skole)

Det er én skole som skiller seg noe fra reaksjonene fra de tre andre.

Før 2003 var det enklere å sortere ut saker – ta en telefon til barnevernet. De kom da ut og snakket med ungdommen. Nå må du ringe til mottaket i byen, og du får noen navn der. Du blir vel mottatt, men det er tyngre. Det var enklere før da barnevernet var lokalt. Det er for så vidt ikke vanskelig å forhåndsdrøfte med barnevernet, og de kommer ut eller vi kan komme inn. Når vi sender en melding og ber om et møte – da stiller de. (Skoleleder ved en fjerde skole)

Fra den sistnevnte skolen understrekes det også at barnevernet gjør prioriteringer de ikke er enige i, men at det er noe en må regne med. For øvrig har en langt på vei tilpasset seg det

”nye barnevernsregimet” i kommunen. Det har blitt noe tyngre å kommunisere med barnevernet, men slett ikke umulig. For de andre skolene synes de endrede relasjonene til barnevernet å ha ført til to ting. Det ene er at en ikke snakker uformelt med barnevernet og at en ikke tar opp lavterskelsaker uformelt med barnevernet. Det andre er at en har funnet alternativer til barnevernet, og da særlig familiesenteret som har vært i drift i Randesund i noen år og som har en ”lavterskel”- kommunikasjonsform. Familiesenteret er heller ikke så ”skremmende” for de foresatte som barnevernet. I den grad det er behov for å melde videre til barnevernet, blir det familiesenteret som evt. må gjøre dette ut i fra sin vurdering. Familiesentret i Randesund har kommet inn som et tydelig ”barnevern light”, og dette skyldes blant annet at skolene opplever barnevernet som fjernt og vanskelig å kommunisere med fordi etablerte personlige tillitsbånd er kuttet over.

3.3 De tverretatlige teamene som kontaktpunkt mellom skole, barnevern og evt. andre etater

Kristiansand har siden 1992 hatt en ordning med et tverretatlig team tilordnet hver skole og helsestasjon. Målsettingen med teamene er at de skal sørge for at utsatte barn og unge får et helhetlig tilbud og få iverksatt tiltak så tidlig som mulig.

Det typiske tverretatlige teamet for helsestasjonen, som omfatter barn fra 0-5 år, består av helsesøster, representanter fra barnehagene i området og barnevernet. PP-tjenesten deltar ved noen møter. Helsestasjonsteamene møtes sjelden – kun to-tre ganger pr. år.

Det typiske team for en skole består av et par-tre representanter fra skolen (eks. rektor, sosiallærer, skolens spes.ped.leder), helsesøster, barnevern og PPT. Teamene suppleres ofte etter behov fra fritidsetat og forebyggende politi.

Det er etablert 36 slike skoleteam i Kristiansand og de fleste møtes en gang pr. måned eller en gang annenhver måned. En evaluering gjort i 2000⁵ da kommunen hadde 34 team, viste at ni av teamene den gang ikke tok opp enkeltsaker, men kun samhandlingsrutiner og mer generelle nærmiljø saker. 25 team tok opp enkeltsaker, enkeltbarn og/eller deres familiesituasjon, slik det var forutsatt i Kristiansand kommunes oppvekstplan fra 1992.

Ingen av de fire ungdomsskolene i Randesund har brukt de tverretatlige teamene i nevneverdig grad til å drøfte situasjonen rundt enkeltungdommer.

Ve skole: Har møte i det tverretatlige teamet 2 ganger i året, og da drøftes i hovedsak andre typer oppvekstspørsmål av mer generell karakter. Med en slik møtefrekvens er det lite hensiktsmessig å ta opp enkeltsaker. Det har Ve skole hatt praksis for å ordne uformelt med de etater som saken gjelder.

Holte skole: Dette er en ny ungdomsskole som ennå ikke har fått etablert et tverretatlig team. Skolen har hatt nok med å få etablert den ordinære driften av skolen.

Haumyrheia: Har et tverretatlig team med helsesøster, PPT, barnevern og politi – i tillegg til deltakere fra skolen selv. Teamet har etter hvert fokusert mindre og mindre på enkeltbarn, og mer på generelle saker. Har møter ca.

⁵ Rapporten om de tverretatlige team i Kristiansand var utarbeidet av Ivar Amundsen ved Høgskolen i Agder.

1 gang pr. måned. Hvis det oppstår enkeltsaker, har en fortrinnsvis tatt direkte kontakt til mulige "hjelpere".

Vigvold: Har et oppvekstmøte 3-4 ganger pr. halvår hvor en drøfter generelle spørsmål og saker (eks. gjennomgang av situasjonen på ungdomsfronten, planlegging av respektkurs). En har ikke tatt opp enkeltelever før. Skolen skal nå innføre et tverretatlig team med deltakelse fra helse, ppt, og barnevern. Fritidssektor skal trekkes inn i de saker det er naturlig.

Det har mao. ikke vært noen etablert praksis ved ungdomsskolene i Randesund å anvende de tverretatlige teamene for å avdekke og drøfte situasjonen til enkeltungdommer. Mens et flertall skoler i Kristiansand har brukt slike team til å drøfte enkeltbarn og unge, hvor slike forhold enten har vært drøftet anonymt eller etter foreldresamtykke, har en i Randesund heller drøftet slikt uformelt i tillitsfulle relasjoner mellom ansatte i ulike etater. Helt fram til 2003 har dette vært enklere og mer fleksibelt enn å bruke et tverretatlig team.

De tverretatlige teamene i Kristiansand er opprettet for å ta opp enkeltsaker og for å få til en diskusjon på et tidlig stadium mellom skole, helsesøster, PPT og barnevernet. Det er skolene som har ansvaret for å kalle inn til møte i disse teamene. Når skolene velger ikke å bruke disse teamene aktivt, mister de selvsagt også noe av muligheten til å få til en dialog med barnevernet.

4 Aksjonsgruppa og det tverretatlige samarbeidet i bydelen – sett fra barnevernet

4.1 Et sentralisert og mer tilgjengelig barnevern?

Kristiansand kommune omorganiserte barnevernet i 2002. De fire fullverdige barnevernkontorene med både mottaks-, utrednings- og tiltaksfunksjoner, og med en egen lokal barnevernssjef, ble lagt ned. Alle barnevernsfunksjonene ble lagt under en felles barnevernssjef. Mottaks- og utredningsfunksjonene ble lagt til det sentrale barnevernet i sentrum av byen. Kun en mindre tiltaksavdeling ble opprettholdt i hhv. Vågsbygd, sentrum inkl. Lund og Randesund.

Begrunnelsen for denne endringen var langt på vei økonomisk. Barnevernet i Kristiansand hadde gått med underskudd i størrelsesorden 6-7 millioner kroner årlig i flere år. En evaluering av barnevernstjenesten i Kristiansand gjennomført av Agenda Utredning og Utvikling (2001, s. 64-65), viste blant annet følgende:

- Utgiftene til barnevernet i Kristiansand var høyere enn i sammenlignbare kommuner. Kristiansand brukte 35 % mer enn gjennomsnittet for 21 sammenligningskommuner (21 kommuner med mellom 25.000-75.000 innbyggere). Samtidig hadde Kristiansand en middels andel barn med barnevernstiltak, noe som tydet på at barnevernet i Kristiansand var dyrt sammenlignet med de andre kommunene.
- Kristiansand hadde den høyeste andelen driftsutgifter til saksbehandling av de 21 kommunene, og lå lavest når det gjaldt registrerte barn pr. årsverk.

I tillegg til den økonomiske begrunnelsen, la også evalueringsrapporten vekt på at det syntes å være ulike kriterier for igangsetting av undersøkelse på tvers av bydelene, samt også andre ulikheter når det gjaldt oppfølging av saker og i måten å jobbe på.

En viktig del av endringen i barnevernets arbeidsformer har vært å sentralisere mottaket og gjøre det mer tilgjengelig for barn og unge selv, foresatte, skoler og fagfolk i andre etater. Mens informantene i ungdomsskolene og i de andre etatene i Randesund opplever at terskelen for å gjøre henvendelser til barnevernet har blitt høyere, mener nøkkelaktører i barnevernet selv at denne på mange vis har blitt lavere. Barnevernet er mer tilgjengelig enn tidligere:

- Barnevernets mottak og barnevernsvakta driver akuttmottak fra kl. 08.00 til kl. 24 på hverdagskvelder og kl. 02.00 natt til lørdag og søndag. Det betyr at de kan rykke

ut også på kveldstid. For skoler som ringer på dagtid og ønsker å drøfte et problem, kan mottaket være ute på skolen i løpet av en time.

- Det er fullt mulig for fagpersoner i andre etater å drøfte uformelt med mottak/barnevernsvakt på telefonen. Da kan en drøfte om det er grunnlag for en mer formell melding. For hver melding som barnevernet får inn, skjer det 3-4 ganger så mange uformelle drøftinger.

De som ringer fra skoler og andre etater kan ikke regne med å treffe en person på mottaket som de har et innarbeidet tillitsforhold til, noe som trolig gjør at de må være mer spesifikke i de opplysninger som de drøfter med barnevernet. Innholdet i det som kommuniseres kan ikke lenger bli farget av et innarbeidet tillitsforhold, slik tilfellet var tidligere.

Barnevernet opplyser også at de vil prioritere arbeidet i *de* tverretatlige teamene som drøfter enkeltsaker, men det blir vanskelig å komme skolene i møte hvis de har team som enten ikke fungerer eller som ikke drøfter enkeltsaker. Hvis ungdomsskolene i Randesund hadde hatt tverretatlige team som møttes regelmessig for å drøfte enkeltsaker, og hvor det ble meldt inn saker til drøfting hvor dette var klarert med de foresatte, ville også de tverretatlige teamene kunne ha vært en viktig arena for å drøfte bekymringssaker på et tidlig tidspunkt.

Sett fra barnevernets side ønskes det at drøftingen av enkeltunger skjer enten med barnevernets mottak eller i de tverretatlige teamene. Dermed får en drøftingen inn i fora hvor det er noen rammer for håndtering av taushet, og hvor ting skriftliggjøres. Sett fra ledelsen i barnevernet ønskes det mindre av det som flere fagpersoner i Randesund ønsker mer av – den uformelle og uforpliktende kommunikasjon mellom fagpersoner som har et innarbeidet tillitsforhold.

Det er gode grunner for barnevernsloven og den formalismen som den legger opp til. Det er at barnevernet ikke skal begå overgrep. Vi skal ikke bruke vår makt vilkårlig. .... Jeg vet av egen erfaring at det snakkes mye i små og oversiktlige lokalsamfunn. Det snakkes bak ryggen på folk, både uformelt og i formelle nettverk hvor fagfolk møtes. Det er skremmende mye det snakkes om som legitimeres gjennom formelle organ. Vi som profesjonelle må prøve å håndtere dette på en fintfølede måte. ....

..... Svært mange av de familiene som barnevernstjenestene jobber med er redde for at deres kontakt med barnevernet og opplysninger om den, skal bli kjent for andre. Av denne grunn er barnevernstjenesten forsiktig med å røpe personlige opplysninger til flere personer og i flere sammenhenger enn nødvendig. Jeg mener derfor det er et godt prinsipp at alle fagfolk som lærere, politi, helsesøstre og andre, sørger for å informere de det gjelder og også innhente samtykke fra de det gjelder når personlige forhold ønskes drøftet. Dette gjelder også når de som ønskes drøftet er ”uartige ungdom” og deres foreldre. (Barnevernssjef)

Politiet og fritidsetaten trenger ikke å få vite mer enn strengt tatt nødvendig når det gjelder individopplysninger. Derfor bør de heller ikke delta i de tverretatlige teamene med unntak i de saker hvor det er klarert med foreldrene.

4.2 Endrede arbeidsformer ute i det bydelsbaserte tiltaksbarnevernet

En viktig del av omorganiseringen av barnevernet og det endringsarbeid som har pågått etter 2003, har vært at de ansatte i det lokale tiltaksbarnevernet (som fortsatt er ute i bydelene), skal gjøre mer av endringsarbeidet selv. I stedet for å kjøpe dyre barnevernstjenester på "barnevernsmarkedet", bedriver de foreldreveiledning, familieterapi, konfliktløsning (jf. familierådslag) og annet mer nærmiljøbasert barnevern. Dette er trolig en medvirkende årsak til at barnevernet i Kristiansand har fått kontroll over økonomien og ikke går på store årlige underskudd.

Dette er også en viktig årsak til at den kuratoren som tidligere fungerte som en viktig uformell samtalepartner for skoler, politi og fritidsforvaltning i Randesund, ikke lenger er så tilgjengelig for å drøfte bekymringssaker. Vedkommendes er mer bundet opp i det direkte arbeidet med enkeltbarn og deres familier. Likeledes har barnevernssjefen satt foten ned for at denne kuratoren arbeidet mer de såkalte respektkursene. Deltakelsen på disse kursene i Danmark ga så mye avsparringstid at det gikk klart utover andre oppgaver som barnevernet mener er viktigere.

Det er ulike måter å definere hva som er forebyggende virksomhet. En måte å se dette på er at arbeid med tiltak i hjemmet – og vi arbeider til enhver tid med ca. 60 barn i Randesund bydel – faktisk er et viktig forebyggende arbeid som barnevernstjenesten utfører. Dette kan forebygge en videre problemutvikling hos barn og i familier som igjen kan forebygge behovet for alvorligere tiltak som fosterhjem og institusjon.

I oppfølgingen av disse barna og deres familier har barnevernstjenesten relativt klare forvaltningsmessige/lovpålagte krav. Det skal være vedtak, utredninger, dokumentasjon, tiltaksplaner m.m. Når det gjelder behandling av nye meldinger skal disse gjennomgås innen en uke, mens undersøkelser skal være avsluttet innen tre måneder. Barnevernstjenesten har også gitte budsjettrammer å forholde seg til. Blant annet derfor er barnevernstjenesten nødt til å prioritere arbeidstid og hovedfokus. Det har derfor vært nødvendig å foreta en prioritering som både har gått utover virksomheten til den kuratoren som fungerte som uformell samtalepartner i bydelen og til avdelingens virksomhet generelt.

For å spissformulere det litt: fylkesmannen – som tilsynsmyndighet – aksepterer ikke overskridelser av frister eller manglende tiltaksplaner med begrunnelse i at barnevernskuratorene er ute og gjør ting som vi sjøl eller andre synes er viktigere. (Barnevernssjef)

Barnevernet prioriterer sine kjerneoppgaver. Dermed blir den viktigste forbindelsespersonen mellom barnevernet og de andre etatene, trukket vekk fra det uformelle samarbeid og inn i en mer spesialisert barnevernsrolle.

Sett fra barnevernsledelsen var det av hensynet til barnevernets forvaltning av taushetsplikten heller ikke spesielt ugunstig at barnevernet trakk seg ut av Aksjonsgruppa ut i fra en frykt om at den ville ha et avslappet forhold til den⁶. Drøftinger knyttet til

---

⁶ Fra Aksjonsgruppa side uttrykkes det at en slik frykt er ugrunnet siden de hadde utviklet et samtykkeskjema som skulle sørge for en forsvarlig forvaltning av taushetsplikten.

enkeltbarn og evt. dets familie ønsket barnevernssjefen kanalisert inn i barnevernets mottak eller i de tverretatlige teamene.

En mulig ikke-intendert effekt av at barnevernet har blitt mer spesialisert med sterkere skiller mellom mottak, utredning og tiltaksbarnevernet, kan være at samarbeidspartnerne har enda mindre informasjon om hva barnevernet gjør enn de hadde tidligere. Dette er en effekt som trekkes fram av en informant i barnevernet. Den gang oppgavene var noe mer integrert i hverandre kunne tiltak bli iverksatt raskt – mens undersøkelsessaken gikk sin gang. Barnevernet kunne ofte handle samtidig med at det ble utredet – disse to aktivitetene kunne gå side om side. Dermed kunne sosiallærere, fritidsansatte og lokale politifolk ofte med selvsyn se at det ble handlet raskt. Nå meldes forhold til mottaket, deretter gjøres en undersøkelse og så kommer tiltakene til slutt etter en utredningsperiode. De andre etatene ser ikke at det skjer noe etter at de melder et forhold, og de får heller ikke alltid vite det. Det lokale bydelsbarnevernet i Randesund var ikke bare mer uformelt kommuniserende tidligere, det fikk også vist mer hva det gjorde. Dermed ble ikke samarbeidspartnerne stående og lure om barnevernet faktisk gjorde noe i det hele tatt. Det gjør de nå. De får høre mindre og de ser mindre. I og med at tillitsforholdet er blitt dårligere, betrakter de den manglende synlige handling med enda større skepsis enn tidligere.

Familiesenteret som alternativ kanal til barnevernet

Nøkkelinformanter i barnevernet er også av den oppfatning at *familiesenteret* i Randesund har tatt over mye av den lavterskelkommunikasjonen med de andre etatene som barnevernet hadde tidligere. Familiesenteret i Randesund er kjent for å ha en veldig ”drive”, det har gått bredt ut når det gjelder sine tilbud, og det har fått mange brukere. Familiesenteret har en lav terskel for henvendelser og er lite formelle. Dette kan slå begge veier – sies det fra barnevernet. Familiesenteret kan være en konkurrent til barnevernet hvor de inntar et for sterkt voksenperspektiv på bekostning av barna, og hvor de kan bli sittende for lenge med saker som de burde ha ført videre til barnevernet. På den annen side er det også mye diskusjon mellom familiesenteret og mottaket på barnevernet som kan bidra til å forhindre dette. Det store spørsmålet er om familiesenteret melder saker videre som hører hjemme i barnevernet.

Sett fra barnevernet er det bekymringsfullt hvis skoler og andre for enkelthets skyld melder alvorlige saker til familiesenteret fordi de har en lav og uformell kommunikasjonsterskel, og ikke direkte til barnevernsmottaket. Da risikerer familiesenteret å bli et forsinkende mellomledd.

4.3 Det akutte ”ungdomsproblemet” – for store forventninger til barnevernets handlingsevne?

I kapittel 2.3 ble det presentert en akuttsak som satte forholdet mellom barnevernet og de andre samarbeidspartnerne på spissen. Spesielt fritidsetat og politiet i Randesund var misnøydde med den respons barnevernet hadde gitt på deres rop om ”hjelp” til å gripe inn overfor den lille gruppen ungdom som ble oppfattet som både truende og voldelige, og som skapte betydelig frykt.

Fritidsetat og politiet ønsket som nevnt:

- en uformell dialog med barnevernet om hvordan problemet kunne løses.

- tilstedeværelse fra barnevernets side slik at det ved selvsyn kunne oppleve situasjonen.
- en mer uttalt forståelse fra barnevernet over alvoret i situasjonen, i stedet for at de bagatelliserte.
- at barnevernet brukte sine tvangsmidler overfor enkelte av ungdommene.

Barnevernet er av den oppfatning at de andre har hatt altfor store forventninger til hva barnevernet kan gjøre i forhold til ungdommer under den kriminelle lavalder og som begår vold og skaper frykt på mange av de arenaene som de deltar. Grunnen til at politiet i Randesund roper på barnevernet er fordi politiet ikke har hjemmel til å fengse ungdom under 15 år.

Barnevernet har mulighet til å tvangsplassere ungdommer, men dette blir i så fall i institusjoner som har en betydelig åpenhet. Det betyr at ungdommene uansett kan gå derifra. De kan så tvangsinnetes igjen, men så kan de bare gå. Det finnes ikke forskriftsmessig hjemmel til å sperre så unge mennesker inn i fengselslignende forhold. Dermed har faktisk barnevernet noe av det samme legalitetsproblemet som politiet har. De unge er juridisk ugripelige så lenge som de er under 15 år. Dessuten er det ikke nok at ungguttene har oppført seg truende, skapt frykt, eller angrepet en far som forsøkte å få dem til å flytte seg. Svaret fra barnevernet er: "Vi kan ikke hjelpe med at de viser seg i Randesund". Det har ikke barnevernet noen som helst hjemmel til, selv om ungdommene har oppført seg truende og har begått voldelige handlinger tidligere.

I tillegg til at en tvangsplassering på institusjon kanskje er lite hensiktsmessig på grunn av at det er lett å rømme, forutsetter en slik plassering en lang og ressurskrevende saksgang for barnevernstjenesten. Slike saker må opp i fylkesnemnda for barnevernssaker. Barnevernet må da ikke bare bevise at det foreligger alvorlige atferdsproblemer, men at disse også er egnet for behandling i institusjon. En slik saksgang kan ta 5-8 måneder og er derfor lite egnet for å løse et akutt problem. Andre tvangsmidler enn dette rår ikke barnevernstjenesten over.

Politiet og fritidsetat ønsket også at det fantes sosialarbeidere som kunne stille opp ute på fritidsklubben for å se det som foregår, og kanskje også bistå de ansatte hvis det skulle skje noe. Å imøtekomme dette ønsket er også utenfor barnevernets rekkevidde. Barnevernet opplevde at særlig fritidsetaten var uklar på hva de ønsket. De ba ikke direkte om "vakt hjelp" fra barnevernet, men det virket som det var det de ønsket. Svaret fra barnevernet er at det ikke er barnevernets oppgave å operere som vakt på andre institusjoners domene, selv om det potensielt er "barnevernets barn" som skaper trøbbel. En slik vakt- og trygghetsfunksjon må institusjonene håndtere selv evt. med hjelp fra politiet eller andre.

Her kan man imidlertid skyte inn at med en annen organisering av det forebyggende ungdomsarbeidet i Kristiansand, hadde det ikke vært noe i veien for at en satte inn en eller flere feltarbeidere på en fritidsklubbarena som slet med en slik ungdomsgruppe. De kunne både observert og brukt sin sosialpedagogiske kompetanse for å løse opp i situasjonen. Det er selvsagt ikke sikkert at dette heller hadde lyktes, men hadde da i hvert fall hatt inne fagfolk som kunne drøfte situasjonen med de ansatte i klubben, og som enten kunne tatt deres perspektiv eller bidratt til å justere eller endre det. Kristiansand kommune la ned Utekontakten i 2002. Dermed sa også kommunen fra seg noe av muligheten til å trå til i akutte saker som dette.

4.4 Forsøk fra barnevernet å komme de andre etatene i møte i ”akuttsaken”

I løpet av desember 2004 og januar 2005 har de mest opphissede diskusjonene mellom barnevernet og ”de andre etatene” lagt seg. Fritidsetaten ble bedt om å sende melding til barnevernet på de ungdommene som skapte problemer utenfor fritidsklubbene slik at barnevernet kunne opprette en undersøkelsessak. Dette trengte ikke være noen lang melding, kun en svært kort en på noen få linjer. Fra fritidsetat ble dette vurdert som en tungvint prosedyre, men de gikk med på det. Dialogen mellom barnevern og de andre etatene kom i stand etter initiativ fra bydelsleder fritid og leder av mottak/barnevernsvakt. Dette utløste ytterligere møtevirksomhet, herunder to mindre og et større møte som den kriminalitetsforebyggende koordinator og barnvernssjef innkalte til⁷. På det større møtet ble det også drøftet enkeltpersoner, hvem som fulgte den enkelte opp (om det var barnevernet, MST, Kirkens ungdomsprosjekt eller andre), og det ble avklart hvem en burde sette inn andre tiltak overfor. Det ble enighet om at KVIKK-gruppa, som arbeider med både kartlegging, analyse og intervensjon overfor denne type ungdomsgrupper, burde følge den aktuelle ungdomsgruppa videre. Det ble også enighet om at barnevernet burde delta i KVIKK-gruppa i fremtiden.

Leder av barnevernsvakt/mottak har deltatt på et faglig forum som fritidsetaten arrangerte. Og leder av barnevernsvakta har også deltatt på et foreldremøte på Hånes hvor de aktuelle ungdomsproblemene ble drøftet.

I følge barnevernet ga de fritidsetaten (lokalt i Randesund) råd om å forsøke å få til en dialog med ungdommene – ut i fra en forståelse at hvis en kun høyner grenser og sanksjoner, vil en kun komme inn i en negativ spiral hvor konfliktnivået stadig trappes opp⁸. Barnevernet mente at fritidsetaten selv burde ta denne samtalen fordi det gjelder deres arena og at det formelt er ”deres problem”. Barnevernet ga navn på ungdommene, deres foresatte, på mentorer og andre støttepersoner som kunne trekkes inn.

Barnvernet mener selv at det har kommet nøkkelaktørene i de andre etatene i møte – både gjennom åpne diskusjoner og med mer konkret bistand og råd enn de tidligere hadde gjort. Sett fra barnevernets side ble det lagt ned en betydelig innsats for å forsøke å koordinere og ansvarsfeste arbeidet med disse ungdommene.

Selv om nøkkelaktører i både fritidsetat og politiet nok kunne ønske seg et enda mer aktivt barnevern i forhold til denne gruppa, har barnevernets bidrag de siste par månedene blitt tatt godt i mot.

Etter denne saken har vi fått til bedre kommunikasjon med barnevernet og barnevernsvakta. Barnevernet kommer blant annet på foreldremøtet på Hånes til onsdag. Barnvernet har fått mye trøkk fra oss. På den annen side har jeg også blitt mer ydmyk i forhold til hva jeg kan forvente av barnevernet.(Bydelsleder fritid)

Denne beskrivelsen viser at den uenighet og de konflikter som en hadde mellom fritidsetat og barnevernet har blitt redusert. Det konfliktnivået en hadde, var likevel ikke

⁷ På dette møtet deltok aktører fra barnevernets tre lokale tiltaksavdelinger, barnevernsvakt, LOS, politiet i Randsund, politiet i Vågsbygd, Karuss skole, Kirkens ungdomsprosjekt fritidsledere fra fritidsetaten både sentralt og fra Vågsbygd og Randesund.

⁸ Nøkkelaktører i fritidsetaten har på dette punktet en noe annen virkelighetsforståelse. De mener at denne erkjennelsen var noe de kom fram til etter en dialog, og ikke som et klart råd fra barnevernet.

større enn at aktørene kunne møtes til en konstruktiv diskusjon. I denne har både barnevernet og fritidsetat gitt og tatt. Fritidsetaten har måttet tilpasse seg et enkelt meldingssystem til barnevernet. Samtidig har fritidsetaten måtte samtale med de ungdommer – og deres familie – som skapte problemer for fritidsklubbdriften. Å bedrive denne type arbeid overfor enkeltpersoner og deres foresatte, er noe nytt for de fritidsklubbansatte. Samtidig har barnevernet åpnet seg mer i kommunikasjonen. Det har deltatt på møter, og det har vært villig til å drøfte enkeltsaker. Barnevernet er også innstilt på å delta i arbeidet i den sentrale KVIKK-gruppa. Mens barnevernet ute i Randsund har lukket seg, har det sentrale barnevernet åpnet seg. Det siste har vært nødvendig for å bygge opp tilliten fra ”de andre” til barnevernet, og trolig også fra barnevernet til ”de andre”. Eksemplet viser at det ikke var så veldig mye ”åpenhet” og kommunikasjon fra barnevernet som skulle til, før konfliktnivået ble senket. Dette bør være en lærdom for barnevernet i forhold til tverretattlig samarbeid generelt.

Selv om det fortsatt kan være uenighet mellom barnevernet på den ene siden og de andre etatene på den andre siden, er forholdet nå slikt at det bør være enkelt å få til en god faglig diskusjon om hvordan en håndterer den aktuelle ungdomsgruppa og lignende problemer i fremtiden. At det fortsatt vil være uenigheter om hvordan dette problemet kan forstås og hva man kan gjøre med det, vil være naturlig. Ungdommer med minoritetsbakgrunn som utvikler gruppedannelser med et sterkt fokus på en macho-orientert kultur, med krav om respekt og som etter hvert også begår både alvorlig volds- og vinningskriminalitet, er ikke det enkleste problemet som kommunale instanser og politiet står overfor. Det er ikke uten grunn at Inger Lise Lien har kalt disse ungdommene for ”de ugripelige” (Lien 2004)⁹. En må regne med at flere av dem ikke responderer positivt på de tiltak de utsettes for. Det skal hvertfall mye prøving og feiling til for å lykkes.

---

⁹ Inger Lise Lien (2004): Ugripelig ung. Kriminalitetsforebygging og gjengbekjempelse i innvandringstiljøene. NIBR-rapport 2004:14

5 Det tverretatlige samarbeidet i Randsund – en samlet vurdering

5.1 Den geografiske og administrative kontekst – som bakteppe for vurderingen

Dette vurderingskapitlet av det tverretatlige samarbeidet i Randsund rundt ”uartige barn og unge” begynner med en presentasjon av et bakteppe som er viktig for å forstå hvorfor det går som det går i Randsund. Hvis en ikke har en forståelse for den konteksten som et konkret samarbeid skjer innen, er det lett å ende opp i en forklaring av at det dreier seg om enheter eller personer som ”ikke vil samarbeide” og at de finnes noen skurker som ødelegger for de andre. Slike skurker har ikke vært å se i dette evalueringsarbeidet. Dette er ingen fremstilling av skurker og helter i det tverretatlige samarbeidet. Derimot er det en fremstilling av et stort og omfattende tjenesteapparat som delvis arbeider med det samme problemkompleks fra ulike vinklinger, og som ofte også arbeider med de samme barn/unge og deres familie. Dette byr på noen helt særegne koordineringsutfordringer.

Kristiansand er en stor by i norsk målestokk og har et omfattende og spesialisert tjenesteapparat. Knappt noen norsk kommune har så mange enheter som arbeider mot barn og unge som Kristiansand har. I forhold til barn, ungdom- og deres familier, som sliter med atferdsproblemer og/eller annen sosial eller helsesrelatert problematikk, finner en følgende enheter (utover skoler, barnehager, helsestasjon, og fritidsklubber som når alle eller hvertfall mange):

Sentrale funksjoner for hele kommunen (inkl. noen statlige og fylkeskommunale enheter, samt frivillige organisasjoner som driver med offentlig støtte)

- Spesialpedagogisk enhet for barnehagene.
- PPT
- Alternative skoler
- Mobilt team (utrykningsteam til skoler som sliter med ekstra-ordinære atferdsproblemer)
- Barnevernsvakt og mottak
- LOS – oppfølging av utsatte ungdommer
- Alternative skoler
- OT-tjeneste
- UNG-etat
- RISK – rusforebyggende arbeid, og rehabilitering av rusmisbrukere, botrening
- Konfliktråd

- Forebyggende polititjeneste
- Mentorordning utsatte ungdommer
- Kirkens ungdomsprosjekt
- Prosjekt Exit/Voksne for barn
- Kirkens ungdomsprosjekt
- MST-team

Lokale funksjoner – på bydelsnivå

- Barnevern – tiltaksdel
- Sosiaallærer
- Spes.ped-team skole
- Alternativ skole lokalt
- Sosialkontor
- Støttekontakt
- Familiesenter
- Psykiatriske sykepleiere
- Bydelspoliti

Et så stort og spesialisert system har et iboende behov for koordinering av både informasjon og ressurser. Dette for å unngå kjente problemer som

- ”gråsome-problemet” – hvor et problem faller mellom alle stoler fordi ingen føler ansvar for å ta tak i det. Problemet kan være av generell art (eks. en uartig ungdomsgruppe eller det kan være et individ som har et problem(sjukdom, lidelse...) som ingen vil ta tak i.
- ”dobbeltarbeid” – hvor flere instanser møter samme problem/utfordring med likartede tiltak, og hvor den samlede innsatsen blir mer enn nødvendig. Dette representerer en sløsing med ressurser.
- ulogiske tiltakskjeder (eks. en rusbelastet ungdom som får bolig og arbeid før han får rusavvenning)
- konflikter – hvor to instanser motvirker hverandres arbeid ved å gjøre ting som står i motstrid til hverandre [jf. diskusjonen i Kristiansand om en skal samle belastet ungdom og gi dem gruppebasert hjelp og støtte eller ikke (se Carlsson og Haaland 2004)¹⁰]
- enøydhet – ingen ser problemet i sin helhet. I noen tilfeller kan det føre til en bagatellisering fordi man ikke ser det som er ”ille”. I andre tilfeller kan det føre til svartmaling fordi en bare ser det som er ille og ikke det som er bra.

For å unngå slike problemer gjøres det i Kristiansand, som de aller fleste andre kommuner, forsøk på å koordinere de ulike enheter som arbeider mot samme målgruppe eller som arbeider med samme geografiske område. I noen grad har en gjort denne koordineringen forpliktende – blant annet gjennom et politisk vedtak som pålegger de

¹⁰ Yngve Carlsson og Thomas Haaland (2004): Voldelige ungdomsgrupper – intervensjon på kommunenivå. Erfaringsrapport fra Kristiansand 2001-2004. NIBR-rapport 2004:20

kommunale instanser om å delta, eller gjennom et administrativt pålegg ”ovenfra” i systemet. I andre sammenhenger er samarbeidet fritt og villig. Det er opp til den enkelte etat/avdeling å delta. Et slikt frivillig samarbeid kan godt formaliseres i et møteforum som møtes fast og som har skriftlige rutiner for både innkallinger og referat. Mye av det frie- og villige samarbeidet skjer allikevel uformelt¹¹ gjennom at folk ”snakker sammen” og utveksler informasjon og drøfter problemløsningstrategier og tiltak.

Koordineringsfora på bydel- og bynivå

Bydeler på flere nivåer med ulike fora for koordinering:

Kristiansand har ikke bare mange enheter som arbeider med barn og unge, den har også mange fora og samarbeidsformer for å koordinere alle enhetene. Og trolig har Kristiansand enda flere slike fora enn andre byer – fordi kommunen er for liten til å være stor, og for stor til å være liten. Dette må forklares nærmere:

De fleste kommuner har enheter som ligger utenfor kommunesenteret – det være seg skoler, helsestasjon, barnehager, sykehjem, fritidsklubber med mer. Men de fleste kommuner forsøker ikke å knytte disse enhetene sammen. De lever sine liv uten å måtte forholde seg særlig til hverandre. Hvis de må det, holder det ofte å ta direkte-kontakt og evt. ta et møte på saken. Sånn er situasjonen i for eksempel Drammen – som med 58.000 innbyggere er noe mindre enn Kristiansand. Det finnes få klare grenser mellom bydelene slik at ulike enheter betjener vidt forskjellige geografiske områder. Det er lite geografisk overlapp mellom dem, og derfor er det også vanskelig å få dem innpasset i samme koordineringsfora. Nå er ikke nødvendigvis dette noen god situasjon fordi det blir vanskelig å få koordinert informasjon, kompetanse eller ressurser på lokalt nivå. Derimot har kommunen mange av de samme koordinerende fora på sentralt kommunalt nivå som Kristiansand.

Kristiansand har en bystruktur som avviker fra de fleste andre norske byer. Den har et kompakt sentrum og for øvrig en særdeles spredt bosetting til å være en stor norsk by. Den har tre klart avgrensede bydeler i tillegg til sentrum. Bydeler som Lund, Vågsbygd og Randesund er topografisk så klare enheter at de framstår som ideelle enheter for mange tjenester. De representerer idealstørrelsen for en norsk kommune med sine 15-20.000 innbyggere. De er så store befolkningsmessig, og ligger så langt fra sentrum (hvertfall Vågsbygd og Randesund) at det er mange gode grunner for at kommunale/offentlige tjenester legges dit. Dette gjelder skoler, helsestasjoner, barnehager, sykehjem, fritidsklubber, men også barnevern, sosialkontor, frivillighetssentral, familiesenter, kommunepsykiatri og politi. I noen grad er disse tjenestene også samlokalisert i samme eller nærliggende bygg.

I en periode ble de tjenester som tilhørte helse- og sosialsektor underlagt en og samme administrasjonssjef i en egen bydelsadministrasjon. Ved siden av denne helse- og sosialadministrasjonen fikk bydelen også en egen fritidsadministrasjon med en bydelsleder som administrerer ”møteplasser” (bydelshus og fritidsklubber) og andre fritidstiltak. I tillegg har en hatt en egen politistasjon med en egen politistasjonssjef i både Vågsbygd og Randesund. Skolene hadde (og har) selvsagt sine egne sjefer gjennom rektorene, men de har ikke vært sammenknyttet gjennom en lokal skoleadministrasjon.

---

¹¹ Dette kan skje ved at de tilfeldigvis møtes i lunsjen, ved kopimaskinen, i sivile sammenhenger, men ofte også ved at de avtaler å møte på et kontor uten at det ikke foreligger noen formell sakliste eller referat.

Siden det her dreier seg om institusjoner som betjener samme geografiske område – og ofte også de samme brukere (enten de er individer eller familier), vil de i enkelte sammenhenger ha behov for å koordinere både informasjon og ressurser.

Inntil 2002 fantes det en tverretattlig bydelsgruppe hvor den lokale helse- og sosialsjef og ledere fra de andre lokale etatene i bydelen møttes. De skulle ivareta de store trekkene i denne koordineringen. Deltakelsen var pålagt av rådmannen. Bydelsorganiseringen av helse- og sosial ble opphevet i 2002/2003 slik at enhetslederne innen helse- og sosial nå sorterer under helse- og sosialdirektøren i kommunen. Men de er jo fortsatt der ute og betjener den samme befolkning som før, og koordineringsbehovet til de andre enhetene er heller ikke endret. Koordineringen på ledernivå skjer nå gjennom bydelens *lederforum* bestående av den lokale leder for politi, fritid, helse (som omfatter et vidt spekter av helsetjenester), barnevernet (som nå kun er et tiltaksbarnevern) og skolene. De åtte skolene i bydelen er representert av to ledere (som ikke er rektorer, men undervisningsinspektører). Deltakelsen i det nåværende lederforumet er frivillig fra de ulike enhetenes side. Forumet drøfter situasjonen i bydelen, ”hva som har hendt siden sist”, om situasjonen i ungdomsmiljøet, og den drøfter nye prosjekter som kommer opp. Bydelsgruppa har 140.000 kroner i årlige tiltaksmidler til disposisjon som kan brukes til bl.a. strakstiltak eller andre gode tiltak som dukker opp (gjennom søknader fra blant annet lokale organisasjoner) og som er vanskelig å få finansiert gjennom ordinære budsjetter. Siden lederforumet kun møtes fire-fem ganger i året, evner den ikke alltid å respondere raskt på ”ferske” hendelser.

Skolene har også sine egne fora på dette ”store bydelsnivået” som bl.a.

- Ledermøte for skolene i Randesund (1. g. pr. mnd)
- Sosiallærersamling for skolene i Randesund.
- Kontaktlærersamling for Randesund.

De fire bydelene i Kristiansand omfatter også mindre områder med en egen identitet og med en tydelig topografisk avgrensning. Knapt noen by i Norge har så mange områder som er så klart geografisk atskilte av elver, dalfører, fjorder og store transportårer (E-18/39 og jernbanen) som Kristiansand. Det dreier seg ikke om en kompakt by hvor områdene henger klart sammen. I Randesund heter disse områdene Søm, Hånes, Tveit og Ytre Randesund. Og disse områdene har igjen sine lokalbaserte tjenester (skoler, fritidsklubb, barnehager) og i noen grad også et eget foreningsliv som viser at de også er identitetsmessige enheter. Noen steder er både offentlige institusjoner og frivillige foreninger knyttet sammen i et samarbeidsforum. På Søm heter dette Tiltaksgruppe Randesund som også dekker ytre Randesund. Det var ei lignende gruppe for Hånes, som har opphørt å eksistere. Og så finnes ei oppvekstgruppe for Tveit. I slike grupper drøftes alt fra utfordringer i ungdomsmiljøet (eks. rus, rasisme, vold og gruppedannelse), men også generelle tiltak som favner alle (eks. Randesundsøgnnet).

På et enda lavere nivå finner man skolekretsene. Rundt den enkelte skole finnes det også en samarbeidsstruktur. Noen steder heter det tverretattlige team – hvor formålet er å drøfte enkeltungdommer på et tidlig stadium slik at de kan få adekvat hjelp av apparatet. Andre steder kalles de for oppvekstgruppe hvor de har valgt ikke å ta opp enkelt saker, men ta opp mer generelle nærmiljø saker (eks. anleggelse av ny lekeplass, sosiale arrangement etc). Noen steder har det tverretattlige teamet begge funksjoner – det tar opp både individsaker på navn og mer generelle saker. I slike tverretattlige team deltar skolen selv, PPT, skolehelsetjenesten, barnevernet – og i noen tilfeller også politiet og fritid. I tillegg til dette har den enkelte skole et ressursteam hvor PPT deltar.

Koordineringsforum på by-nivå

Desentraliseringen i Kristiansand er noe "halvhjertet". Og det er ikke så rart. Byen er for liten til en utstrakt desentralisering i form av lokale administrasjoner. Til tross for at byen er stor i norsk målestokk, er den samtidig så liten at det er mye informasjon og ressurser som kan utveksles på et sentralt bynivå.

Mye av arbeidet rundt ungdom i risikozonen blir forsøkt koordinert gjennom den såkalte KRIM-gruppa hvor det sitter ledere fra mange av de enheter som arbeider med barn og unge (eks. barnevernet, fritidsetat, politiet, skoleetat, videregående skole, friomsorgen, m.fl.). Her drøftes generelle saker og utfordringer av typen drop-out-problematikk, soningsforhold på sørlandet, samt en rekke ulike typer kriminalitetsforebyggende innsatser). I tillegg finnes det ei KVIKK-gruppe hvor det sitter fagfolk som arbeider direkte med ungdom og ungdomsmiljøene, som utveksler både generell informasjon om kriminalitetsutviklingen, drøfter gruppedannelser og i noen tilfeller også enkeltindivider. I denne KVIKK-gruppa sitter det en rekke fagfolk fra Kristiansand (fritid, de alternative skolene, flyktningetaten, forebyggende polititjeneste, Kirkens ungdomsprosjekt m.fl) samt representanter fra politiet i Randesund, Vågsbygd, Lillesand og Vennesla. Deltakerne i gruppa har ved flere anledninger vist at den har meget detaljert kunnskap helt ned på individ- og familienivå, og at den er oppdatert på de siste dagers aktuelle hendelser i ungdomsmiljøene. I gruppa har tiltak og opplegg for individuelle aktører blitt drøftet, og en har avklart "hvem gjør hva når". Og dette har ofte skjedd svært raskt.

Navnet KVIKK henspeiler allikevel ikke på raskhet, men er et akronym hvor første bokstav i ordene som er den fulle betegnelsen for "institusjonen", blir navnet. KVIKK henspeiler på Kristiansand Vennesla Interkommunal Kriminalitetsforebygging Koordinering. Slike akronymer blir ofte innarbeidet slik at vi glemmer hva de står for (jfr. NATO, EU, OECD). I Kristiansand er det nok mange i "apparatet" som forbinder KVIKK-gruppa med rask handling, og det er i så fall ikke så rart. Det finnes dermed allerede en gruppe som følger kriminalitetssituasjonen i Kristiansandsområdet, som har detaljert kunnskap og som har nok tråder å trekke i til å kunne handle raskt.

Utover KRIM-gruppa og KVIKK-gruppa finnes det også andre fora som tar opp unger med atferdsproblemer og problematikk hvor helse- og sosiale forhold er innvevd i hverandre. På det individuelle planet har en skolesektors ressursteam som drøfter ressurser til enkeltelever. På det generelle planet har en kommunens Folkehelseforum.

For å oppsummere så langt:

Hvis det oppstår atferdsproblemer eller annen sammensatt problematikk som den enkelte barnehage, skole, frivillige organisasjon eller familie ikke rår med, finnes det en rekke spesialiserte tjenester som en kan henvende seg til. Dette er for eksempel sosiallærere, barnevernet, familiesenteret, bydelspolitiet eller det sentrale forebyggende politiet. Disse tjenestene er igjen forsøkt knyttet sammen i fora som både kan drøfte enkeltsaker og/eller generelle saker, og så har mulighet for å initiere handling. Dette er:

- Lederforum for bydelen
- Tiltaksgruppe for "underbydel" (eks. Søm, Tveit)
- Tverretatlig team for skolekretsen (enkelt saker)
- Oppvekstgruppe for skolekretsen (generelle saker)
- KRIM-gruppe for hele kommunen.
- KVIKK-gruppe for hele kommunen og nabokommunene.
- Skolesektors ressursteam

Og altså Aksjonsgruppa på Randesund.

5.2 Vurdering av et samspill på tvers av etater og fag

Som det framgår i kapittel 1, er denne evalueringen av det tverretatlige samarbeidet i Randsund gjennomført på særdeles kort tid. Det betyr at de vurderinger og refleksjonene som presenteres nedenunder også er gjort på kort tid. Dette må derfor sees på som rimelige hypoteser som en kan bruke i de videre drøftinger. Poenget er at dette skal være konstruktive in-put i det videre utviklingsarbeidet.

5.2.1 Trenger en flere grupper når en allerede har grupper som ikke fungerer optimalt?

Et sentralt spørsmål som oppdragsgiver for denne evalueringen stilte var: Er ei slik aksjonsgruppe en fornuftig eller nyttig måte å jobbe på?

Svaret på dette spørsmålet går mer i retning av nei enn ja.

Aksjonsgruppa ble ikke opplevd som særlig nyttig av barnevernet. Den stred imot de prioriteringer som barnevernet gjorde, og den ble også oppfattet å komme i konflikt med de mer formelle arbeidsmåter som barnevernet har forsøkt å innføre. I tillegg mente nøkkelpersoner i barnevernet at de som satt i Aksjonsgruppa ikke var de som var best egnet til å gjøre de nødvendige kartlegginger og analyser av kompliserte situasjoner. Barnevernet gikk "fri og villig" inn i gruppa, og gikk kort tid etter "fri og villig" ut av den. Siden noe av motivet for å etablere Aksjonsgruppa nettopp var å "binde" barnevernet til et mer formalisert møtefora, ble barnevernets tilbaketrekning nesten opplevd som et svik av de andre. Spesielt ille var det at en hadde fått statsmidler for å prøve ut dette samarbeidet. Og så trakk altså barnevernet seg – nesten med en gang.

Fra evaluators synspunkt burde ikke barnevernet ha gått inn i gruppa i første omgang. En burde ha sett at dette brøt for sterkt med barnevernets filosofi – med det omorganiserte barnevernets prioriteringer og arbeidsformer. Samtidig kan en forstå at barnevernet gikk inn, fordi det kan være vanskelig å si nei til å delta i slike fora fordi en da signaliserer at en er imot tverretatlig samarbeid. Men å trekke seg ut rett etter at en har forsøkt å formalisere samarbeidet og attpåtil fått statsmidler til å prøve det ut, forsterket barnevernets "record" som en vanskelig og upålitelig samarbeidspartner i "de andres" øyne. Dette førte til et stort uttak av en tillitskonto som ikke var særlig stor i utgangspunktet.

Ungdomskolene, som var tiltenkt rollen som en viktig bruker av Aksjonsgruppa, mener heller ikke at gruppa har vært spesielt nyttig. De aner knapt hva den gjør eller hva den kan brukes til, og de har knapt brukt gruppa – som gruppe. Aksjonsgruppa har ingen klar identitet. Skoleledere og sosiallærere har for det første mange andre kanaler å bruke hvis en har problemer med ungdommer. Dette er både skoleinterne kanaler, familiesenteret, tverretatlige team/oppvekstmøter på skolene, og ikke minst gode uformelle relasjoner til de fagpersonene som sitter i Aksjonsgruppa. Som enkeltpersoner nyter de stor tillit, men ikke som gruppe. For skolefolkene er det særdeles uklart hvilken rolle ei slik gruppe skal ha.

Skolenes reaksjoner sier trolig mye om Aksjonsgruppas problem. Den har vanskelig for å finne sin rolle som problemløser og koordinator i forhold til alle de andre spesialiserte instansene og de andre koordineringsforaene (jf. kap. 5.1) som finnes både på bydelsnivå og på bynivå. Det finnes fora/utvalg/grupper som kan ta opp enkeltsaker og fora som kan ta opp generelle saker, og flere av foraene gjør begge deler. Noe av målsettingen med flere av de spesialiserte instansene (eks. familiesentret, barnevernsmottak og barnevernsvakt) og tverretatlige foraene (eks. de tverretatlige teamene, KVIKK-gruppa)

er at de skal ha en lav henvendelsesterskel og at de skal reagere raskt. Noe av begrunnelsen for å opprette Aksjonsgruppa var at de andre ikke var raske nok, og at de ikke var gode nok på å kartlegge og analysere ungdomsproblemer i bydelen. Dermed etablerte man et fora til – som heller ikke klarte å finne sin plass i dette systemet.

Et vesentlig spørsmål er hva en kan bruke denne gruppa til som en ikke kan ta opp med de andre? Et svar kunne jo være gruppedannelser (dvs. "uartige eller kriminelle ungdomsgrupper"), men det er ikke noe i veien for at også de tverretatlige teamene ved ungdomsskolene kan drøfte slike. Og KVIKK-gruppa sentralt gjør det jo. Dessuten består slike grupper av enkeltindivider, og de fleste tiltakene som en vil kunne sette inn vil være støttende- og kompensierende tiltak på individ og familienivå. Alternativt kan en drøfte gruppen som gruppe, men hvor løsningen kan være mer generelle tiltak (eks. bedre fritidstilbud). Men dette kan en jo drøfte i de tverretatlige team som drøfter generelle spørsmål, samt i bydelens lederteam. I stedet for utgjøre et tydelig alternativ til andre koordinerende fora eller grupper, lider Aksjonsgruppa samme skjebne som Gråsoneteamet i sin tid gjorde. Det ble så grått at ingen så det, noe som resulterte at det ikke fikk noe å jobbe med.

Et annet poeng er at uartige ungdomsgrupper som krever både en rask kartlegging og analyse, samt raske tiltak, ikke oppstår så ofte i en bydel som Randesund. En trenger ikke en Aksjonsgruppe som møtes en gang i uka og som skal ha en beredskap overfor noe man sjelden trenger aksjonere overfor. Hvis en slik uartig gruppe skulle oppstå, kan en alltid kalle sammen til et tverretatlig møte på kort tid hvor en drøfter situasjon og løsninger. I et slikt arbeid kan selvsagt de fagpersonene som i dag sitter i Aksjonsgruppa gjøre en god jobb ut i fra både sin fagkompetanse og lokalkompetanse, men her der det også andre som kan bidra. En tverretatlig og tverrfaglig arbeidsform vil være viktig hvis problemet skulle oppstå, men dette innebærer ikke nødvendigvis at en trenger en permanent og formalisert gruppe.

Som vist flere steder i dette notatet preges bydel Randesund av mye uformell tverretatlig kommunikasjon, og barnevernet har vært bekymret for hvordan taushetsplikten forvaltes. Et argument for å formalisere Aksjonsgruppa, i tillegg til å forplikte deltakerne, var faktisk å kunne håndtere taushetsbelagte opplysninger på en forsvarlig måte gjennom blant annet bruk av samtykkeskjema. En viktig indikator på at en faktisk ønsket en strammere håndtering av taushetsplikten, var at gruppa tidlig utviklet et samtykkeskjema til foresatte. Skjemaet ble godkjent av lederne i de aktuelle enhetene, herunder barnevernet. Dette bør være et viktig verktøy å anvende selv om arbeidet i gruppa eller med denne type problemstillinger blir mer ad-hoc-preget eller mer tidsavgrenset og prosjektrettet.

Et hovedpoeng i denne vurderingen av arbeidet i Randesund er at det neppe løser noe tverretatlig problem å opprette enda ei gruppe eller fora når en allerede har mange fora med lignende målgruppe og oppgaver som heller ikke fungerer optimalt. Isolert sett er kanskje ikke Aksjonsgruppa noen dårlig idé. Det er sett i relasjon til alle de andre foraene at tvilen vedrørende gruppas nytteverdi melder seg.

Å forsøke å løse utfordringer i det tverretatlige samarbeidet gjennom stadige knopp-skytinger av nye grupper, er neppe fornuftig. Da er det mer trolig mer fornuftig å forsøke å revitalisere eksisterende grupper som har et forbedringspotensiale, og evt. luke vekk grupper som ikke fungerer lenger. Problemet, verken i Kristiansand generelt eller i Randesund spesielt, er neppe for få tverretatlige fora.

Et viktig argument for å formalisere Aksjonsgruppa var for å forplikte deltakerne til å delta. Evaluators vurdering er at deltakerne fra fritid, helse og politiet er så dedikerte at en

ikke trenger noen slik formalisering. På den annen side – hvis de mener at Aksjonsgruppa slik den fungerer i dag er nyttig, er det selvsagt ikke noe i veien for å fortsette dens virksomhet. Da blir det ei gruppe som er basert på opplevelse av nytte og av frivillig deltakelse fra partene. Manglende deltakelse og interesse fra hhv. barnevernet og skolene vil allikevel begrense nytteverdien. En måte å få barnevernet inn i gruppa, og skolene som mer aktive bidragsyttere, kunne vært at en overordnet myndighet over barneverns-sjefen og rektorene (helse- og sosialdirektør, skoledirektør eller rådmannen) påla barnevernet og skolene en slik deltakelse. Et slikt pålegg vil være ganske utenkelig innenfor det delegasjonsregime som kommunen praktiserer. Denne type avgjørelse er delegert til enhetslederne (herunder barnevernssjefen og rektorene). Selv ikke deltakelse fra de ulike enhetslederne i *lederforumet* for bydelen er styrt ovenfra. Det er basert på frivillighet og gjensidighet – og på at det vurderes som nyttig.

En samarbeidsform som er styrt ”ovenfra” i Kristiansand er de tverretatlige teamene ved hver helsestasjon og barnehage. De er opprettet gjennom et vedtak i bystyret, de har egne budsjettmidler, og de er nylig forsøkt revitalisert gjennom tydeligere retningslinjer. I og med at et slikt team ikke bare kan arbeide med enkeltbarn/unge, men også grupper som ”samarbeidspartnerne er bekymret for”, bør en trolig satse mer på å få disse til å fungere som forutsatt. Det gjør de ikke ved ungdomsskolene i Randesund.

5.2.2 Samspillet mellom ”de andre” og barnevernet – om ”oss” og ”dem”

En betydelig del av det tverretatlige samarbeidet i Randesund har skjedd uformelt – på kryss og tvers mellom ulike lokale enheter og avdelinger. De aller fleste informantene peker på at mange problemer derigjennom raskt har blitt løst. I stedet for formelle henvendelser eller møter, har en tatt direkte kontakt med folk i andre etater som en kjenner og har tillit til. En har kunnet ta en telefon eller stikke innom kontoret. Randesund har noe av småkommunens kommunikasjonsformer. I mange henseender bidrar dette til raske og gode løsninger på problemer. I samtaler med folk en kjenner, drøftes hvordan en kan løse problemer knyttet til enkeltpersoner og til utsatte familier, og en forsøker å finne fram til løsninger hvor en kobler ressurser i tiltak og tiltakskjeder. Ungdomsskolene har i liten grad har brukt de tverretatlige teamene, men de har i stor grad tatt direkte henvendelser til personer i apparatet som de stoler på og som de mener har kunnet hjelpe. Sett fra skolene har dette gitt lave koordineringskostnader. En har sluppet å skriftliggjøre så mye av henvendelsene, blant annet fordi den som mottar en henvendelse fra en man har tillit til, ikke trenger å be om så omfattende utredninger. En stoler på det som blir sagt.

De fleste informantene peker også på at den gang det fantes et fullverdig barneverns-kontor i Randesund, var også barnevernet en del av dette fleksible, uformelle og gode samarbeidet. Barnevernet ble oppfattet å være på tilbudssiden. Det kom raskt inn i sakene, og en kunne se at de gjorde noe. Barnevernet var langt på vei ”en av oss”.

Etter at barnevernet ble omorganisert, har dette endret seg. Det er ikke det at de andre trenger å samhandle så mye med dette lokale tiltaksbarnevernet som ble igjen i bydelen, det går mer på hvordan de barnevernsansatte skjerner seg fra kommunikasjon med andre fagansatte. Det lokale tiltaksbarnevernet klarer å forvalte sin utilgjengelighet på en tydelig måte (jf. låste dører, deltar ikke i lunsjen). Også den kuratoren som mange hadde hatt mye kontakt med tidligere, har blitt trukket inn i utilgjengeligheten. Det lokale tiltaksbarnevernet symboliserer tydelig at det ikke er en del av et felles problemløsningsapparat. De er ikke med på ”laget”.

Mottaks- og utredningsfunksjonene i barnevernet er nå lagt til sentrum av Kristiansand. Det er sikkert riktig at dette mottaket er mer tilgjengelig gjennom at det har lang åpningstid og korte utrykningstider. For mange brukere av barnevernet kan dette sikkert være en stor fordel. For mange av fagfolkene i Randesund oppleves allikevel terskelen å ha blitt høyere. De kjenner ikke lenger den de skal samtale med. Kontakten er mer formell, selv om barnevernet gjerne drøfter ting på telefonen, Det kreves en mer artikulert begrunnelse for henvendelsen. Det var så mye enklere å drøfte saker med en man kjente godt. Det har oppstått en usynlig terskel. Et resultat av dette kan være at mange fagfolk ikke tar kontakt med barnevernet, men at de forsøker andre uformelle kanaler. Da blir det for eksempel enkelt å ta kontakt til familiesenteret. Faren med dette er at det kan bli sittende med saker som burde ha vært meldt til barnevernet i første omgang. Familiesentret *kan* bli en unødig omvei som i enkelte sammenhenger kan gjøre vondt verre (se kap. 4.2).

Et slående trekk ved intervjuene er den relativt ensidig negative vurderingen de fleste informantene har av barnevernet. Dette er neppe spesielt for Randesund. Ut i fra evaluators *erfaring*¹² fra et langt virke i norske kommuner, er dette et ganske gjennomgående trekk – særlig i større kommuner. En viktig forskjell er at forholdet mellom de andre etatene og barnevernet i Randesund helt fram til ganske nylig ble betraktet som meget godt. Noe av årsaken til denne endringen er nok opplevelsen av at tidligere kommunikasjonsformer har blitt vanskeliggjort. De uformelle relasjoner og tillitsforhold som ble skapt den gang man hadde fullverdige lokale barnevernkontorer er brutt. Mens barnevernsarbeideren tidligere framsto som en person man kjente og hadde tillit til, framstår nå barnevernet som et system med stort sett ukjente personer. På mottakssiden møter en sjelden samme person så ofte at det er mulig å bygge opp et personlig tillitsforhold. Skoleledere, sosiallærere og andre fagfolk ute i bydelene må samhandle med et langt mer upersonlig system. Systemet er riktignok mer tilgjengelig nå enn enkeltpersonene var før, men det er ikke denne *tidstilgjengeligheten* som er viktigst for fagfolkene. Det er tilgjengelighet basert på personlige tillitsforhold som vurderes som det sentrale.

Nå er det mulig at denne lokale understreking av betydningen av de personlige tillitsforhold, kan være et overgangsfenomen. Fagfolk i Randesund – i den bydelen i Kristiansand som ligner mest på ei bygd, og som fortsatt har mange av bygdas kommunikasjonsformer, trenger å venne seg til mer formalisert kommunikasjon. De har bare ikke vent seg til det nye barnevernssystemet ennå. Det er nok sannsynlig at de over tid vil venne seg til det, men det kan en ikke ta for gitt. Det kan også utvikles så mye misnøye mot barnevernet – som filtreres og forsterkes i uformelle samtaler mellom fagfolk i de andre etatene, at situasjonen ikke går seg til. I og med at barnevernet opererer annerledes enn de andre enhetene, at de opptrer mer som et byråkratisk system¹³ og at det forvalter sin utilgjengelighet så tydelig lokalt, blir det et skille mellom ”oss” og ”dem”.

”Oss” er de enhetene som samarbeider og er fleksible, hvor folk kjenner hverandre på kryss og tvers. ”Dem” er barnevernet. I den uformelle kommunikasjon som skjer mellom fagfolk i kategorien ”oss” kan ”dem” ufortjent bli tildelt negative egenskaper og bli syndebukk for forhold de ikke fortjener. Ved at barnevernet byråkratiseres, spesialiseres og ved at det skjermes seg fra uformelle relasjoner, risikerer barnevernet å bli et offer for

¹² Det betyr at dette er en problemstilling som jeg ikke har samlet inn systematiske data om, men det er inntrykk som har festet seg hos meg etter å ha arbeidet med hvordan kommunene løser problemer knyttet til vanskeligstilte barn og unge i mange år.

¹³ Og da menes i samfunnsvitenskaplig forstand, og ikke i den negative betydning som begrepet ofte har for menigmann og i media..

den uformelle praten. Det vil kunne ha alvorlige konsekvenser for barnevernets omdømme hvis dette skillet mellom ”oss” og ”dem” ikke brytes ned. Barnevernet risikerer å bli et gjentatt tema i den uformelle tverretatlige kommunikasjonen – hvor det utvikles en stereotypi som gir de andre en gjensidig bekreftelse på at de er ”gode”. Barnevernet kan bli en ”prügelknabe” langt utover det som det fortjener. Og slike oppfatninger av barnevernet spres ikke bare internt mellom fagfolk, de siver også ut som en autoritativ informasjon om hvordan barnevernet ”egentlig er”, noe som igjen påvirker barnevernets omdømme i de uformelle diskurser som skjer i ethvert lokalsamfunn.

Som vi har vist, er det flere gode grunner til at barnevernet i Kristiansand har blitt sentralisert. Siden dette skjedde for kort tid siden, er dette neppe noen aktuell politikk å reversere. Barnevernet har trolig også gjort mange fornuftige grep for å få kontroll over økonomien, og ta over mer av arbeidet med utsatte unge selv slik at en blir mindre avhengig av dyre tiltak på ”barnevernsmarkedet”. Denne sentraliseringen har også gjort det mulig å formalisere relasjonene mer, sørge for større grad av likebehandling samt forhindre at informasjon om enkeltbarn og familier spres til unødvendig mange. At barnevernet formaliseres og spesialiseres må også forstås på bakgrunn av at det er et presset system – av strenge lover, av tidsfrister, av fylkesmannens oppfølging, av media, brukere og av politikere som er bekymret for ressursbruken. Knappt noen offentlig etat lever i et så krevende spenningsfelt som barnevernet. De endringer som har skjedd i Kristiansand har trolig bidratt til at det lokale barnevernet bedre klarer å leve i dette vanskelige spenningsfeltet. Den ikke-intenderte effekten kan være at barnevernets omdømme blant fagfolk og ledere i andre etater, hvertfall i Randsund, har blitt dårligere.

Det positive i situasjonen er at det trolig ikke skal så mye til for å motvirke at barnevernet blir en ufortjent ”prügelknabe” i den tverretatlige diskurs. De gode erfaringene som er omtalt i kapittel 4.4, viser at når barnevernet åpner seg, hvor barnevernets fagfolk og ledere framtrer som personer i møte med de andre, justeres de andres syn i positiv retning. Hvis andre fagfolk skal opparbeide seg empati overfor barnevernets vanskelige arbeid i skjæringsfeltet mellom mange kryssende interesser, må også barnevernet gjennom sine personer stå fram. Ikke bare på et strukturert informasjonsmøte, men også gjennom andre og mer uformelle relasjoner. For å si det litt enkelt: *Personene i barnevernet må tre ut av sosialarbeidets byråkratiske jernbur og by mer på seg selv.* Dette har sin parallell til integrasjon av flyktninger. Det er når de framstår som personer og ikke upersonlige representanter for en kategori, at en kan bygge opp gode relasjoner. Det er da de kan overskride skillet mellom ”dem” og ”oss”. Når det lokale tiltaksbarnevernet i Randsund bokstavelig talt låser seg inne, og stenger andre ute, er det et sterkt signal på at de har trukket seg inn i jernburet sitt.

På samme måte som når det gjelder integrering av flyktninger– er det ikke bare ”dem” som må endre seg. Også ”vi” må gjøre det. ”Vi” må gi personene i barnevernet en anledning til å tre fram. Det er mulig at hvis en får de tverretatlige teamene på ungdomsskolene til å fungere som forutsatt, vil barnevernets representant kunne tre fram som en person som har noe å bidra med. Hvis slike team kun drøfter mer generelle nærmiljøorienterte problemstillinger, blir barnevernets deltakelse irrelevant, noe som fører til at de trekker seg tilbake – både som system og person. Samtidig er det viktig at de samhandlingsformer man utvikler tilfredsstiller barnevernets krav til skriftlighet og en ryddig praktisering av taushetsplikten. Retningslinjene for de tverretatlige teamene legger opp til det. For å få dette til må også skolene være innstilt på å bruke disse teamene på denne måten, selv om dette vil kunne representere en noe mer tungvinn kommunikasjonsform enn bruken av de uformelle kontakter til ”apparatet” som de tidligere har anvendt. Her bør skolene kunne anstrenge seg mye mer for å komme barnevernet i møte.

Barnevernet er forståelig nok skeptisk til at følsom personinformasjon spres gjennom et uformell og uforpliktende kommunikasjon. Det betyr ikke at barnevernet behøver være skeptisk til å ”by på seg selv” i andre mer uformelle sammenhenger. Ungdomskolene i Randesund, i samarbeid med de tre personene som deltar i Aksjonsgruppa, har de senere årene arrangert de såkalte respektkursene for ungdom. Da drar ungdom og noen utvalgte fagfolk til Skallerup Klit i Danmark hvor de arbeider seg både gjennom strukturete oppgaver, men hvor det også er mye rom for uformell kommunikasjon både ungdommene og fagpersonene i mellom. Kanskje nøkkelaktører fra barnevernet (”dem”) og skoler, fritidsforvaltning, helseetat og politiet i Randesund (”vi”) dro til Skallerup hvor de presenterer for hverandre de utfordringer, ressurser, virkemidler og juridiske rammer som de opererer innenfor – og hvor de byr mer på seg selv som både faglige og sosiale personer. Det kunne ha vært et første skritt for å motvirke en stereotypifisering av hverandre.